

JANUAR 30. V. sz.

MULTAK BESZÉDE A JÖVŐVEL.

TANKÖLTEMÉNY A SZINMŰVÉSZETRŐL.

EGRESSY GÁBORTÓL

(Vége.)

Eként világos, hogy művészetünkben
A tényezők teljes összhangzata:
Életföltétel. Ennél fogva bennünk,^m
Emberalkotó játékunk alatt,
Legmagasb öntudat, s hő érzelem
Mélyen keresztül fogják hatni egymást,
S a legbensőbb életben forrnak össze.
A mellett, hogy műszereink fölött
A szépnek és nemesnek öntudalma,
S higgadt ítéletünk uralkodik;
A mellett, hogy műjellemünk alakját
A jónak és dicsőnek szelleme,
Elvéhez illőleg dolgozza ki:
E kép, egyuttal viritó színekben
Kell hogy ragyogjon, mint életjelenség,
Mellyről az észnek óvatos keze
Rendezés közben nem törölte le
A még ifju természet himporát,

S az önkénytelenség fris harmatát.
 Eként, míg az ember, kit alkotunk,
 Szelleméhez szólván a hallgatónak, —
 A legmagasb eszményi életet,
 Jellemekké fagyasztott elveket
 Léptet bámulattal ez észelé:
 Addig másfelől az eszményi kép
 Itészetünknek edző műhelyéből
 Egy szabad képzelet szabad művének
 Könnyűségével jön ismét elő;
 S a legvalóbb természet látszatával
 Bűbájos élvét ad az érzelmenek,
 S a hallgatót, ki e varázstükörben
 Természetünknek képein mereng:
 A szivnek utján részegíti meg.

Im most vagyunk pontján a szép s igaznak,
 Hol a természet a művészethez
 Emelkedett, s ez visszatért ahhoz.
 Az ellentételek kibékülének.
 S ezen kibékülés ép olly csodás
 Mint szép talánya színművészetünknek.
 A műjellemet, mint tárgyat kezeljük:
 Midőn e tárgy épen magunk vagyunk.
 Egyszerre érzünk és nem érzünk.
 Az indulat legvégső tájain
 Háborgunk, s míg ez történik velünk:
 Hidegnyugodtan nézzük minmagunkat.

Ez a teremtés álláspontja, hol
 Minden érzéki képességeink,
 S egész szellemünket lakó erők
 Kellő egyensúly pontján állanak,
 S mint egy szép dallam, összehangzának.

A hölgy egyéniség általában
 Az érzelmek honába tartozik.
 A sziv uralma nála tulnyomó,
 Míg az értelmiség, mondhatjuk, inkább

Férfinemü elem, mint nőnemü.
 Így, a költészet nőalakjai
 Rendesen mind érzelmileg teremtvék,
 S az értelmi súlypont felé csupán
 Kivételképen látszanak hajolni.
 Tehát a hölgyek színművészetében
 Gyakran az érzelmek önkénytelen
 Játéka is képes czélhoz vezetni:
 Minthogy nőnél a pusztá indulat,
 Legtermészetibb mivoltában is
 Tisztább s művészebb, mint a férfinál.
 Ő a természettel bensőbb viszonyban
 És rokonságban élvén, mint a férfi:
 Nem szükség magát megtagadnia,
 S művészetben újjá születnie
 Olyan mértékben, mint a férfinak.

Mind e mellett tapasztalás mutatja,
 Miként a hölgy magas művészetében
 A tényező nem pusztán érzelem.
 De náluk a gondolkozás helyét
 Fensőbb sugalmak pótolják; s ezért van,
 Hogy játékokban a gondolkozásnak
 S magas értelmiségnek látszata
 Inkább ezen sugalmak jellemét
 Hordozza, mint egy lelki ellenőrt,
 Ki mindent lát, hall s tud világosan.
 Sőt a végső íziglen átható
 Önszemlélet talán levonna még
 E női képek életet sugárzó
 Természetéből, és letörtené
 Érzelmekről ama friss zománczot,
 Mellyet a pillanat lehell reájok.

Tehát a hölgyek vezéresillaga
 Művészetben: a genius maga.
 Birtokukban levén az eszközök,
 És teljesen uralkodván felettük,
 — S ez náluk is csak küzdelem gyümölcse, —
 Minden érzelmet biztosan kezelnek

A nőiség körében. Ismeretlen
 Magasságu tájakra szállanak
 Nemtőjük szárnyain, s képzelmeiknek
 Bűbájos alkatu szülőtteit
 Megtestesülve hozzák vissza onnan.

Művészetben az első és utolsó
 Törvény: az eredetiség.
 Mi nem sajtószerű, egyetlen és új:
 Az nem művészi. És épen ezért
 A hány a teremtő művészi szellem:
 Annyiféleképp ábrázolható
 Azonagy jellem a szinköltevényben.
 Saját szempontjából hat mindenik
 Jeles színész a jellem életébe.
 Saját művészi természetéből
 Ad annak új termetet mindenik.
 Innen van, hogy minden nagy színművész
 Új oldalára vet fényt a szerepnek.
 Új viszonyt, új vonatkozásokat
 Fedez fel abban; szóval oly tulajdont,
 Mit a többiek vagy mellőztenek,
 Vagy nem helyezték azt kellő világba.
 Egy szép vidéknek annyi képe van
 A hányféle pontról tekintetik.
 A táj mindig egy, csak erdő, patak,
 Szirt és völgy állanak másképp szemünkben.

Még egy korcsot szükség megbélyegeznünk,
 Rettentő példájára a jövőnek.
 Ez egy kórállapot művészetünkben,
 És nem más, mint a fertelmes modor.
 Saját kifejezésmódjában áll ez
 Némelly színésznek, s az, sem a művészet
 Elveivel nem egyeztethető meg,
 Sem a jellem tárgyi természetével.
 Ez a modor sajtószerű ugyan,
 S eredetinek mondható, hanem csak
 Abban, a mi rossz, törvényellenes,

Idétlen , ferde és jellemtelen.
 S mi több , e szenvedő mód , e czikornya
 A hanglejtésben és teshordozásban,
 Koránsem a természetnek hibája,
 Hanem csinálva van szándékosan,
 S lassan válik természetes szokássá.
 A modorban nincs élet és valóság,
 Nincs jellem , nincs egyéni változat ;
 Ez egy üres, kirívó torzminőség ,
 Mely a színész művén végig vonul.
 Az illy színész az ábrázolni kellett
 Jellem elébe tolja önszemélyét,
 S azzal folyvást ellenmondásban áll.
 És így megsemisít minden csalódást,
 Mert a különbséget ujjal mutatja,
 Melly közte és a jellem képe közt van :
 Holott ez az , mit feledtetni kell.
 A modor , mint művészek majmolása.
 Hasonlit a kölesönzött vértéhez,
 Mellyből a hős tulajdonos hiányzik ;
 Mert a modor külsőségeiben áll.
 De míg a nagy művész külső alakja
 Egy mély benső élet szükséges arca :
 Addig e lopott külső , a modorban,
 Mint benső lényeg van rendes divatban

Most viradj fel boldogul
 A művészet reggelére
 Szép reményü nemzedék !
 El kell hagynom tégedet.
 Elrepült a bűvös óra ,
 És a hajnal hirhozója
 Szóllal onnan mesziről.
 Ámde visszatérek ismét
 Gondolatban, érzelemben,
 Majd ha szépet álmodandsz
 A művészet ihletében.
 Eljövök regélni hozzád
 Arról, a mi meg van írva,

Tarka, csillogó betűkkel,
 És tündéri hangjegyekkel,
 Egy mesés, talányos élet
 Lapjain, hol írva van:
 Merre visz pályád ezentul.

PERSEPOLIS.

(TÖRTÉNETI BESZÉLY.)

OBERNYIK KÁROLYTÓL.

(Folytatás.)

A nap a nyugoti kék vizek alá bukott, s a nappal zajgó életlárma az éj csendébe veszett el. A regtől estig mozgékony népség lakába tért pihenésre vagy a csendesebb családi örömök élvezésére. Éjjél közelgett, — az utcák némán állának, a lakszobákban kialudtak a mécsek; — az álom istene elfuvta az arcokról és szemekből az örömet vagy bánatot.

Az ifju és gazdag Leontis lakának azon osztályában, mely gynaeceum-nak neveztetett, egy szobában még rezgett az éjvilág. Kis kerek asztalon, mely a legszebb pentelikoszi márványból készült, egy mécs áll. Tarka kagylóból átalakított teknőjében fényes lánggal égett a tiszta olaj. A szoba az akkori idő leggazdagabb kényelmével kínálkozott. Tyruszi bársonnyal bevont kerevet nyújtódzott az egyik fal mellett, míg ezzel szemben a legtisztább afrikai gyolcsal takart ágy édesen kínálkozott nyugalomra. Elül, a tág szoba mélyében paroszi márványdaraboknak adának életet a művész kezei. Egyik szögletben Erosz mosolygott, mellé varázsolt nyiló rózsabokrok homályából, másokban Aphrodite. A hátsó részen nagy ezüst medenceze fénylett, tiszta vizében halkán rezegve a mécs lángfénye, s az innen egész az ágyig vezető tömött babyloniai szőnyeg szépségét más mellékeszmék feledteték a nézővel.

A kisdud kerek márvány asztalon nagy ércztükör előtt a már ismert fogolynő ült az éjesendben. Felső bő palástját gondatlanul maga mellé ereszté le, keleti fővegét az asztalra tevé; haja, mely azelőtt hosszú tekeresben feküdt fején, most tömött lepelként nyult le vállain. A hölgy nyugalomra készült: de e készület a szokottnál hosszabb időt igényelt. Könnyen látható vala, miszerint a deli nő nem szokott hozzá, szolgálatára álló segédkezek nélkül végezni e foglalkozást.

Még a hölgy nem raká le mind azon öltönyeit, melyeket az éji pihenés igényelt, midőn a Venus képszoira mellett egy ajtó, egyébként izletesen eltakarva a virágcesmeték által, megnyilt s Leontis lépett be házi öltönyében. Halkan közeledett a lotoszlomb sátora mögül s szinte lassan haladt tovább-tovább, mintha nem akarná vagy nem merné a rabhölgyet esendes foglalkozásában háborítani. Azonban alig közeledett a háttal ülő nő felé, ez tüstént megpillantá a mozgó alakot nagy ezüsttükreben. A hölgy gyorsan fölugrott, egy pillanat alatt magára rántá mellette heverő bő peplumát s megfordulva daczos pillanatot lövelt az ifju felé, ki meglepetve szépségétől mozdulatlan álla helyében.

— Mit? szóla a nő méltóságteljes, de még is kissé remegő hangon, bátor-kodál ide jöni, illy időben? Azt akarod-e, hogy kénytelen legyek meggyőződni, miszerint a hellennép, miszerint te magad ép olly szemtelen vagy, mint kegyetlen? Parancsolom, távozzál, mert bár rabnőd vagyok is, ugy hiszem, az álmot s éji nyugalmat nem fogod tőlem elrabolni.

— Nem, nem, szóla Leontis, szerelemittas lángszemekkel merengve a hölgy szép arczán és sugáralakján, nem, gyönyörű nő, — ne érezd magad rabnak, itt én vagyok a te rabszolgád. Tedd le a félelmet, tedd le a haragot irányomban. Aphrodité országában nincs ur, nincs szolga. Te nem vagy egyéb, mint enyém, s én a tied egyenlően.

Ezt mondva tárt karokkal a nő felé lépett, ez gyorsan hátrálni akart a felgyult ifju előtt: de a mögötte álló nehéz márványasztal gátolá lépteit. Az ifju olly közel ért hozzá, hogy gyors lehellete a nő arczát érinté; ez azonban elszántan nyujtotta ki jobbját Leontis felé, s nemét meghaladó erővel löké vissza a heves ifjat, hogy az két három lépésre tántorgott visszafelé.

A görög ifju arczát lobogó láng bibora futá át.

— Mit? rebegett sértett büszkeséggel s égő haraggal az ifju, nem kevezzé ingerelve azon eszmétől, hogy rabnő meré kényura ellen fölemelni kezét, — merészelsz ellentállani? Nem tudod-e hogy én ura vagyok éltednek is. Azt akarod-e, hogy rabszolgáimat előparancsolva, erőszakkal csikarjam ki azt, mit követelhetek?

A hölgy nem felelt e szavakra. Csend következett, melly alatt a nő arczán lassankint lesimultak az indulatrohamok. Homloka szétömlött a redőkből, szája mosoly felé hajlott; — csak szemöldei mutattak szigoru határozottságot s szemeiben bizonyos nagyszerű söt elrémitő eszme láttatott föl-villámlani, melly talán épen a látszólagos nyugodtság mellett még borzasztóbb volt az előbbi fölkorbácsolt szenvedélyárnál.

— Jó, szóla végre a nő erőtetett önmeggyőzés hangján, bocsáss meg, ha

feledém sorsomat. Rabod vagyok, igyekszem megszokni e helyzetet. Nem én vagyok első, nem is utolsó. Tied vagyok.

Ez utóbbi szavak a kétségbeesett boszu önfeláldozási remegésével mondtak, melly épen a magát teljesen átadó szerelem hangjához hasonlított. A tüzes ifju, különben is kényuri öntudatában nem képzelhete mást, minthogy a nő könnyen magyarázható büszkesége meg van törve. Erős karjaival átölelte a karesu termet élő oszlopát, s égő ajkai a lángoló arcához tapadtak.

A nő némán, ellentállás nélkül omlott az ifju kebelére.

* * *

Éjfél rég elmúlt, a fogyó hold magasán álla az égbolton, a keleti látkör halvány szürkületben jelenté a rózsaujjú hajnal születését. Még minden csendes volt Athén utcáin.

A délkeleti oldalon sötét homályban állt a tenger kék szőnyege, csak a hold elkésett sarlója vonva villogó fényoszlopot a lágyan mozgó felületen. A phalerumi kikötőben számtalan hajó ült, miként óriás vizi madár, közelebb vagy távolabb a parttól. Voltak nagy kereskedő hajók Tyrusból és Sidonból, Syrakusából s a közeli daczos Aeginából, a nagyobb rész görög szigetekről. Nehány hajó indulni akarván, részint a parton részint a távozandó járműveken mozgás és élet zsibongott. A parton itt-ott pattogó tűz égett, mellette különböző nyelvű arczu és öltözetű népség mozgott, járt kelt és munkálkodott. — A málhákat izmos rabeselédek hordák a különböző hajókra, mig másfelül a vidám matrozok jelesebb költők verseit dalolva huzák vonák a köteleket s egyengeték helyökre az evezőszárazakat.

A keleti égiv ezalatt világosodni kezdett, fénylő szürkületén lágy rózsaköd olvadt át. A távol tenger lapja fölcillámlott s rezgő játéka összefolyva a támadó hajnal sugáraival az ég felé lövelé visszavert aranyát. Az indulókészen álló hajók e közben eloldák a part czövekein nyugvó köteleket, — az evezők belemarkoltak Neptun hideg testébe, s a gályák csikorogva haladtak tovább-tovább a tenger mélyén.

E perczen egy nő sietett gyors, szinte futó léptekkel a kikötő felé. Födetlen fején a hajnal első szellője röpité jobbra balra hajának dus fátyolát. Halvány arczán egy kiégett világ fájdalom, de egyszersmind a büntető istenség haragja. Égő szemei mozdulatlan a kikötő felé meredtek s nyitott lihegő szája alig birja a fris léget pihegő keblébe lehellni.

Mikorra a nő partra ért, már akkor az elindult hajókat a kifeszített vitorlák és evezők sebesen ragadák minden perczen tovább-tovább.

— Megálljatok, kiálta a nő, miként csak kimerült ereje engedé, az ott levő hellenek előtt idegen nyelven szólva, megálljatok! Térjen vissza valame-

lyik közöletek s vigyetek engem is magatokkal keletre. Gazdag dijt fogok adni.

— Utunk sietős, hangzott az egyik hajóról, s egy személyért nem hátrálthatjuk utunkat.

— Két talentum a dijt, ki visszatér, hogy fölvegyen, kiálta a nő két-ségbeesett hangon. Két talentum, térjete vissza.

Az egyik hajótól e szavakra kis késelem mulva, eloldák a mellék csónakot. Két evező ült bele, s néhány percz mulva partnál volt a csónak; újabb percz haladt, s a hölgy a gálya fődözetten állott.

A nő erre kelet felé fordítá arezát, kezeit szenvedélyesen kiterjeszté a támadó hajnalfény felé. Halvány arezán remegve játszottak az első tiszta sugarak s fölötte az enyésző hold uszott tovább az égbolton. A hölgy imádkozni látszott.

A hajó ezalatt a nagy tengert hasítá s mind messzebb távozott a parttól.

A nő ekkor a part felé fordulva egész a hajó széleig lépett a fődözetten. Égő szemei szikrákat löveltek. A nap épen ekkor bukott föl háta mögött a tiszta vizekből. A hölgy két szeme, mint pár fönmaradt fényes csillag, világitott még a reg sugarainál is.

— Hellenek, athéneiek, kiálta lángoló dühvel a parton foglalkozó néhány embernek, — athéneiek, hallgassatok meg. Mondjátok meg a városban, hogy Artemizia, Halicarnassz királynéja, kit a nép tegnap a piacon rabszolgánoként eladott, visszatér hazájába. Mondjátok meg, hogy nem visz egyebet vissza magával Athénből az engesztelhetlen boszunál; — nem hagy egyebet, mint elkezdett boszuállást, s nem fog mást visszahozni, mint haragot, vést és romlást az athénei nép fejére.

Az ingerültség kimeríté lélekzetét, de kevés idő mulva, mintegy új daemontol tüzelve, még emeltebb hangon folytatá:

— Igen, mert vissza fogok térni újra, esküszöm a kelő nap tüzére, — vissza fogok térni, s megtorlom a vett sérelmet. Megboszulom magamat, elrablott kincsemet, — pusztulást hozok rátok, várostokra, az egész népre! Legyetek átkozottak!

A távol üre s a fogyó hang nem engedé a többit hallani.

Ott álla Artemizia az elzengett hangok után.

Még látszott halvány arca, ellentéteül a habokból kiemelkedett nap mosolygó bihorfényével. Aztán lassanként alakja a többi tárgyak körrajzaival vegyült egybe. — A hajó csak sötét pontként látszott uszni a távol sikságon.

Azon nap reggelén Leontis törrel meggyilkolva találtatott a női termék egyikében.

II.

Vonulj félre kis időre a multkor nagyságát fedező éjfátyol, — engedj a képzelem hajnalkarjainak! — Sülyedj le sötét felhő, mely a régi idők emlékei fölött ülsz, — a költészet meleg napja leheli rád sugarait! — Emelkedj ki az enyészetből, épüljetez föl újra leomlott falak, városok, paloták, mausoleumok! Emelkedjetez föl, miként fényes granitormok az éjkdőből, ha ez a nap ragyogványa előtt a völgybe sülyed. Épüljetez föl olly pompában, olly ragyogásban, miként egykor állottatok, hasonlól a tündérpalotákhoz, mellyek egy varázsütésre nőnek föl a legpusztább helyeken....

Elhagyva a mosolygó Hellaszt, Persia virágzó térein vagyunk.

A roppant birodalom legnevezetesb tartománya Persis fekszik előttünk. Innen keltek föl, innen terjedtek szét egykor Cyrus vitéz harcsozai, leigázva a gyáva Ázsiát. — Itt áll Persepolis, a mérhetlen birodalom méltó fővárosa, a nemzeti erő, nagyság, hatalom központja, jelképe, nagyjainak gyűlhelye, istenként tisztelt királyainak koronázási városa, szék- és temetőhelye.

E várost ez okokért a persa nép büszkeségének, féltő kincsének, nemzeti palladiumának tekinté. Nagyszerű romjaiban gyönyörrel bámuljuk még most is a hajdani erőt, gazdagságot, mérhetlen hatalmat, melly előtt az ujabkcor óriás művei is szinte remegve törpülnek el. Az idő és emberi szenvedély daemona összetördelé, eltemeté a felséges építvényeket s jelenleg akként tekin-tünk rájuk, miként tengeralatti tündérvárosra, mellyhez közelíteni nera lehet s csak távolról a habok kristályhomályán által gyanitjuk pompáját, benső ra-gyogását.

A hajdankor nemzeti hiúsága és önzése nem számlálá e várost a világ hét csodái közé. De arra nincs is szüksége. Az élettelen tárgyak ugy, miként az emberek közt, nem mindenkor azoké az elhirhedt nagyság és dies koszo-ruja, mellyeket és kiket rövidlátó, hizelgő vagy gyöngö fejü írők fölmagasz-taltak. Mennyi magas érdem kiemelkedett nagyság és fenség nincs itt és amott elmellőzve, meg nem említve sőt elfeledve?!

Persis tartományának leggyönyörűbb sikságán, mellyet Aradex folyama fut keresztül, állott egykor Persepolis, a nagy királyok fővárosa. Az előmlő nagy térséget hegyek zárják be, mellyek tetejét sötét fenyük, somfák, mandula-és vadgesztenyék, a jóillatu tömjént, gummit és mannat termő fák árnyaznak be. Alant, a buja sikságon gazdag vetések, kertek és ültetvények diszlenek, mellyek közt az élőfák koronás királyai, a pálmák emelkednek ki s a vidám mezőségen ragyogó virágok ezernemű csillagai vannak szétszórva. A térséget átkaroló hegyek, lepvék kisebb nagyobb épületekkel, mellyeket karcsu oszlo-pok emelnek s különbféle szeszélyes alakban és nagyságban tekintgetnek le az

árnyas ligetek sátora közül. A város egyik szélével sziklás hegyekre támaszkodik, széles terjelemben, számtalan kőházaival, mellyek közt imitt-amott a hegyekig nyúló paradeisosok vagy is mulató és vadászó kertek — a persa nép legfőbb kéjhelyei vannak alkotva. A királyi palota szorosán a hegy tövében emelkedik ki, keletre egész a bércek márvány sziklájaig terjedve. Maga a földhát, mellyen a hatalmasok ezen laka áll, büszkén magasodik föl, szép kettős emelt terasszt képezve, mellyek fénylő s tarkás erekkel átfort négyszög kövekkel vannak kirakva. A terassera simán faragott s kettéosztott márványlépcsők vezetnek, s ezek mellett két felől különbözőle esemeték és fák tarkállanak, hulló virágaik kellemes illatát árasztva szét, fenn pedig a szintér elő részén két magas oszlop nyulik föl izletes diszitményekkel. A lépcsők fölött álló nyitott triumphalis kapu egy oszlopecsarnokba vezet, melly számtalan pilastereken nyugszik, s ezeken mindenféle élő és mesés állatok alakjai vannak vagy rajzolva élénk fresco festéssel vagy metszve bas-reliefekben. Ugyanilly állatok vannak óriási nagyságu kődarabokból kifaragva, álló vagy fekvő helyzetben mindenik négyszög oszlopnál. Itt vannak az oroszlányok, bikák, tigrisek, lovak, egyszarvúk, itt van a griff és martichoras s más egyebek, mellyek fenyegető helyzetökben szinte megdöbbsentik a nézőt. A porticus födele tiszta hegykristály, mellyen délben áthatnak a napsugarak s éjen a méla hold és csillagok átszürt fénye tündérvilágítást terjeszt szerteszt. Áthatva az első porticuson, ismét egy másik peristylum nyilik meg, szinte olly renddel, miként az első, állatfaragványokkal, mellyek a hegyek felé fordulvák s a falakon számtalan irattal persa betűjegyekből, mellyekben az isten nagysága s a király hatalma dicsőítetik. E porticusokból nyiló tág előterem közepén nagy kőmedenceze áll, ezüsttel szegélyezett körzettel. Ebben a Choaspeből vezetett viz kristálycseppei buzognak. A nagy királyok csak ezen folyam vizéből szektak inni, valamint egyedül calyboni bort s asszoszi kenyeret izleltek. Az előterem több lakszobákba vezet, mellyek a nagy király udvari emberei, cselédei, testőrei, eunuchjai számára rendelvék. Minden osztály olyszerü pompával fölkészítve, millyen másutt önmagának az uralkodónak benső termeiben sem látható.

Azon rész, melly a hatalmas kényurnak szállásaul van rendelve, ez elő részén tul még néhány lábnyival emelkedik fölebb, hova mozaik lépcsők vezetnek, s ezek mellett ismét kétfelől többféle esodás alakok vannak művészek által kimetszve. Itt áll az oroszlány, melly ökröt tép szét, itt a térdelő teve, itt a szárnyas feruerek, griffek és sárkányok, s más bizarr költeményei az emberi phantaziának. Az itt megnyiló terasseon hasonlól nagy peristylum vezet a tündérpalota bensőbb részeibe. Háromszáz hatvan szobák vannak, mindnyájan magasabb vagy alacsonyabb kuptetőkkel, mellyeknek ragyogó harangja, különbözőle rajzokkal ékesen czifrázva, mint megannyi dicső menny

borul a néző fölé. Itt, úgy látszik, a természet kincsei egészen ki vannak rabolva, hogy valamely világfölötti hatalom meglópá a nap hold és csillagok ékszereit, s idehalmozva szétontá azokat. Ott, azon nagy terem ajtóí, mellyeket két angyalszárny alkot, az arany és rubint tüzfényében égve, egy tág térre vezetnek, hol a boltív tarka phantasmái a padolat ébenfa-tükrében kétszereztetnek; — a néző félve lép a padozat jegére, mert alatta végtelen mélység látszik örvényleni; — amott a másik szoba tyruszi szőnyegek szivárványaival van bevonva. Belépteddel a talap megmozdul lépted alatt s a puha, ruganyos szövetek visszalökik lábaidat. Azt vélheted, valamelly ingó láp terület alattad, vagy hajóba léptél, vagy talán földrengés hullámzata zavarja járásodat. Átmenve a művészet e játékán amott, azon nagy terem borítva van fákkal és virágnövényekkel. Ugy látszik, a palota osztályaiból kertbe léptél. A fák ott állanak, mintha padlatból nőttek volna ki, nem látsz gyökereiknek készült s fölállított edényeket, minden úgy van rendezve, hogy a csalódás gyönyöre egész legyen. A figefa érett gyümölcsökkel kínál, míg Persia büszkesége — a rózsák — szétterjeszti virágainak édes illatát. A dus esemeték lombjai közt szökőkút viz-sugára lövell föl s alabást medenczébe hullatja az ezüstoffolyam szétporlott cseppjeit. — E benső kertből más terembe lépsz, az ajtó bezáródik utánad s nem látsz többé sehol kijárást, bár mind keresd is azt. A falak köszörült érzellemezzel borítvák, s mind meg annyi tükrök élénken verik vissza a tárgyak alakjait. Akármerre mégy, mindenütt tenmagadat s árnyadnak árnyát láthatod kisebb nagyobb alakzatokban, hogy végre nem tudod: hol van az ür, hol a falak, kup és föld. A terem, melly ezután következik, közepén két oszlopsoron nyugszik, mellyeknek koronáin egy egy térdeplő tevé van kifaragva: e két oszloprend, a perspectiv szabálya szerint a távolban kisebbedik, míg végre megszünve s a falfestvényben folytatva, úgy látszik, mintha végetlenbe terjedne. A földnek különféle ékkövekből kirakott mozaikján ezerféle szín és fény összeolvadt harmoniája villog szemedbe s nem ritkán lábaid olly drágaságokra tapodnak, mellyek egész országokkal fölérnének. De ki tudná lerajzolni mind azon vakító szépséget, bűvös változatosságot, fényt, s művészetet, melly minden osztályban, minden lépten meglepi elragadja s kábitja a nézőt?!

Mind e lakszobák és kéjhelyek központján áll egy óriási terem, hol a királyi trón van helyezve. E terem kihallgatási helynek van szentelve, midőn a nagy uralkodó birodalma főbbjeivel tanácskozik vagy idegen tartományok küldötteit fogadja el, s széles uralma kérelmeit színe elé bocsátja. E terem tágasb és pompásb mindegyiknél. Magas kuptetője központjáról fénylik le a Mithra, vagy nap, művészileg rakva egybe különféle drágakövekből, mellyeknek remegő sugarai kimondhatatlan bűvös fény- és színjátékban olvadnak egybe. A sápadt opál a briliánt vizével egyesülve a rubint égő tüzében vész el, melly-

nek fényhullámzását ismét egy sima aranylap veri vissza, hogy a ragyogvány mindenfelé szétáradjon. Ezen éjben is világító nap körött a kuptetön ismét szárnyas fereurek alakjai festvék, óriási körrajzokban, de mellyek a magasban csak gyermeknagyságuaknak látszanak. A falakon a király hatalmát és nagyságát jelképező ábrák diszlenek. Festve van a király fényes trónjában, mögötte álló paizsos és lándzsás testőrökkel, feje felett egy rabszolga napernyőt tart; előtte hosszú sorban jelennek meg a hódolók és kérelmezők különböző alakjai. — Másutt emberek küzdenek vadállatokkal. Mintegy középen a trón áll, kékselyem mennyezettel fődve, melly aranycsillagokkal van átszőve, s mellynek benső világát egy nagy vert arany szőlőtő képezi — a lidiai gazdag Pythius ajándoka. — E szőlőtő a legrágább kövekkel van kirakva, s a rajta függő fürtök gerezdjeit szinte drágakövek és gyöngyök képezik. A mennyezetről piros bársony függönyök borulnak kétfelől a szőnyegekre. A trón előtt zsámolyszék pihen, egy görnyedő emberalakot képezve, mellynek hátán nyugtatja lábait az uralkodó, midőn a trónban ül. S e trón mellett a falon persa ékalaku betűjegyekből e szavak olvashatók:

Xerxes vitéz király, királyok királya, Darius király ivadéka, a világ uráé.

Mintegy nyolez év telt el már a marathoni diadal után; az évnék épen azon része volt, midőn Xerxes, a hatalmas persa király Persepolis falai közt mulatott. A roppant palota megnépesüle a kísérek, testőrök s udvaroncok számtalan seregétől. Itt valának, a félisten hatalmu uralkodó körében, Persia legfőbb és legnevezetesebb férfiai, sőt asszonyai is, miután a persa nők rendszerint követni szokták férjeiket, akárhova mentek is azok. Némelylek a férfiak közül, tisztöknél fogva, tartoztak követni a királyt, mások sikert vártak dicsőszomjuknak, ha az uralkodó hízolgői számát növelték. Sokan ujság vagy kalandvágyból jöttek, vagy pedig csupán azért, hogy a nagy udvar fényét s gazdag kéjeit élvezhessék.

A nagy birodalom főbb emberei, a hatalmas satrapák s udvariak a nagy kihallgatási trónteremben valának összegyűlve. A király gazdag trónjában üle, miként a falon rajzolva van, — mögötte paizs- és lándzsával felkészült testőrök állának, mindnyájan a messze Aethiopia szülöttei s nagyobb részt eunuchok. A király erőteljes férfi, minőnek lenni illik a nagy Cyrus utódának; arczán még az ifjukor szine mosolyog, ámde nagy fekete szemében bizonyos bádjadtt tűz remeg, s eléggé érthetőn elárulja, hogy a szélesen országoló királynak sokkal több alkalma van a gyönyörkelyhek szüresülésére, mint sok egyebeknek. A tanácskozássra meghívott alattvalók fölöttébb tiszteletteljes távolban állának a királytól, csupán Artabán, Xerxes nagybátyja ül a trónhoz közelebb egy biborral bevont alacsonyabb széken. A tanácskozást önmaga a király kezdé meg.

borul a néző fölé. Itt, úgy látszik, a természet kincsei egészen ki vannak rabolva, hogy valamely világfölötti hatalom meglopá a nap hold és csillagok ékszereit, s idehalmozva szétontá azokat. Ott, azon nagy terem ajtóí, mellyeket két angyalszárny alkot, az arany és rubint tüzfényében égve, egy tág térre vezetnek, hol a boltív tarka phantasmái a padolat ébenfa-tükrében kétszereztetnek; — a néző félve lép a padozat jegére, mert alatta végtelen mélység látszik örvényleni; — amott a másik szoba tyruszi szőnyegek szivárványaival van bevonva. Belépteddel a talap megmozdul lépted alatt s a puha, ruganyos szövetek visszalökik lábaidat. Azt vélheted, valamelly ingó láp terül alattad, vagy hajóba léptél, vagy talán földrengés hullámzata zavarja járásodat. Átmenve a művészet e játékán amott, azon nagy terem borítva van fákkal és virágnövényekkel. Úgy látszik, a palota osztályaiból kertbe léptél. A fák ott állanak, mintha padlathól nőttek volna ki, nem látsz gyökereiknek készült s fölállított edényeket, minden úgy van rendezve, hogy a csalódás gyönyöre egész legyen. A figefa érett gyümölcsökkel kínál, míg Persia büszkesége — a rózsák — szétterjeszti virágainak édes illatát. A dus csemeték lombjai közt szökőkut viz-sugára lövell föl s alabást medencébe hullatja az ezüstoffolyam szétporlott cseppjeit. — E benső kertből más terembe lépsz, az ajtó bezáródik utánad s nem látsz többé sehoh kijárást, bár mind keresd is azt. A falak köszörrült érzellemezzel borítvák, s mind meg annyi tükrök élénken verik vissza a tárgyak alakjait. Akármerre mégy, mindenütt tenmagadat s árnyadnak árnyát láthatod kisebb nagyobb alakzatokban, hogy végre nem tudod: hol van az ür, hol a falak, kup és föld. A terem, melly ezután következik, közepén két oszlopsoron nyugszik, mellyeknek koronáin egy egy térdeplő teve van kifaragva: e két oszloprend, a perspectiv szabálya szerint a távolban kisebbedik, míg végre megszünve s a falfestvényben folytatva, úgy látszik, mintha végetlenbe terjedne. A földnek különbféle ékkövekből kirakott mozaikján ezerféle szín és fény összeolvadt harmoniája villog szemedbe s nem ritkán lábaid olly drágaságokra tapodnak, mellyek egész országokkal fölérnének. De ki tudná lerajzolni mind azon vakító szépséget, bűvös változatosságot, fényt, s művészetet, melly minden osztályban, minden lépten meglepi elragadja s kábitja a nézőt?!

Mind e lakszobák és kéjhelyek központján áll egy óriási terem, hol a királyi trón van helyezve. E terem kihallgatási helynek van szentelve, midőn a nagy uralkodó birodalma főbbjeivel tanácskozik vagy idegen tartományok küldötteit fogadja el, s széles uralma kérelmeit színe elé bocsátja. E terem tágasb és pompásb mindegyiknél. Magas kuptetője központjáról fénylik le a Mithra, vagy nap, művészileg rakva egybe különféle drágakövekből, mellyeknek remegő sugarai kimondhatatlan bűvös fény- és színjátékban olvadnak egybe. A sápadt opál a briliánt vizével egyesülve a rubint égő tüzeiben vész el, melly-

nek fényhullámzását ismét egy sima aranylap veri vissza, hogy a ragyogvány mindenfelé szétáradjon. Ezen éjben is világító nap körött a kuptetön ismét szárnyas fereurek alakjai festvék, óriási körrajzokban, de mellyek a magasban csak gyermeknagyságuaknak látszanak. A falakon a király hatalmát és nagyságát jelképező ábrák diszlenek. Festve van a király fényes trónjában, mögötte álló paizsos és lándsás testőrökkel, feje felett egy rabszolga napernyőt tart; előtte hosszú sorban jelennek meg a hódolók és kérelmezők különböző alakjai. — Másutt emberek küzdenek vadállatokkal. Mintegy középen a trón áll, kékselyem mennyezettel fődve, melly aranycsillagokkal van átszőve, s mellynek benső világát egy nagy vert arany szőlőtő képezi — a lidiai gazdag Pythius ajándoka. — E szőlőtő a legrágább kövekkel van kirakva, s a rajta függő fürtök gerezdjeit szinte drágakövek és gyöngyök képezik. A mennyezetről piros bársony függönyök borulnak kétfelől a szőnyegekre. A trón előtt zsámolyszék pihen, egy görnyedő emberalakot képezve, mellynek hátán nyugtatja lábait az uralkodó, midőn a trónban ül. S e trón mellett a falon persa ékalaku betűjegyekből e szavak olvashatók:

Xerxes vitéz király, királyok királya, Darius király ivadéka, a világ ura.

Mintegy nyolcz év telt el már a marathoni diadal után; az évnék épen azon része volt, midőn Xerxes, a hatalmas persa király Persepolis falai közt mulatott. A roppant palota megnépesüle a kísérek, testőrök s udvaroncok számtalan seregétől. Itt valának, a félisten hatalmu uralkodó körében, Persia legfőbb és legnevezeteseb férfiai, sőt asszonyai is, miután a persa nők rendszerint követni szokták férjeiket, akárhova mentek is azok. Némelylek a férfiak közül, tisztoknál fogva, tartoztak követni a királyt, mások sikert vártak dicszomjuknak, ha az uralkodó hizelgői számát növelték. Sokan ujság vagy kalandvágyból jöttek, vagy pedig csupán azért, hogy a nagy udvar fényét s gazdag kéjeit élvezhessék.

A nagy birodalom főbb emberei, a hatalmas satrapák s udvariak a nagy kihallgatási trónteremben valának összegyűlve. A király gazdag trónjában üle, miként a falon rajzolva van, — mögötte paizs- és lándsával felkészült testőrök állának, mindnyájan a messze Aethiopia szülöttai s nagyobb részt eunuchok. A király erőteljes férfi, minőnek lenni illik a nagy Cyrus utódának; arczán még az ifjukor szine mosolyog, ámde nagy fekete szemében bizonyos bádjadtt tűz remeg, s eléggé érthetőn elárulja, hogy a szélesen országgló királynak sokkal több alkalma van a gyönyörkelyhek szüresülésére, mint sok egyebeknek. A tanácskozássra meghívott alattvalók fölöttébb tiszteletteljes távolban állának a királytól, csupán Artabán, Xerxes nagybátyja ül a trónhoz közelebb egy biborral bevont alacsonyabb széken. A tanácskozást önmaga a király kezdé meg.

— Hiv szolgálaim, így szóla az egybegyültekhez, kik feszült figyelemmel hallgaták parancsolójuk szavait, — tanácskozáásra híválak egybe benneteket, hogy akaratomon kívül meghallgassam a ti véleményeiteket is. Jól tudjátok, miként egy a nyugoti tenger közt fekvő parányi hellen állam nagy igaztalanságot követett el dicső atyám Darius ellen, segítvén a lázadó jónok kárhozatos ügyét s fölégetvén birodalmam egyik nagyobb városát — Sardest. És e vakmerő tett még mind ez ideig sines megbüntetve, mert azon hadjárat, mellyet felséges elődöm és atyám intézett a nyomorult rablók ellen, az isten akaratából nem sikerült, nekem pedig uralkodási gondjaimat fontosabb ügyekre kelle forditanom. Most Egyptom le van igazva, keleten senki sines, ki hatalmamát háboritaná, — most tehát idő és alkalom volna a vétkes Athént megfenyíteni. Én ugyan nem tartom az egész ügyet olly igen fontosnak, mert Attika sőt Hellasz is csak kevéssel fogja növelni birtokomat. Mindazáltal, megvallom, a boszuállást úgy tekintem, mint elhunyt dicső atyámról rám maradt tartozást, mellyet egyszersmind saját fényem is végbevinni igényel. Szóljatok tehát, halljam véleményeiteket, mert szükség hogy a szolga tanácsosal és tettel segítse parancsolóját.

Xerxes végezé, A beszéd végeztével néhány percznyi hallgatás következett, részint mivel egyik a másiktól várá, hogy értelmét nyilvánítsa, részint mivel senki sem tudá: minő tanács leendne inyére a nagy királynak, már pedig alig vala egynek is bátorsága, meggyőződését leplezetlenül kitérni. Végre Mardonius, a seregek fővezére, pár lépéssel közeledett a trónhoz s levetvén magát arezzal a földre, homlokával érinté azt, s aztán fölállva s szokás szerint kezét felső öltönye ujjába mélyen bevonva, beszélni kezdett.

— Dicső király! szóla Mardonius kellő hódolattal, de hadfihoz illő bátorsággal, bölesen mondá ki ajkad a szót, hogy a hellenekeni boszuállás dicső atyádról, a nagy Dariusról, rád maradt tartozáskép fekszik rajtad. Kinek, a föld hátán mellyik népnek lehetne azt megengedni, hogy boszulatlan sértse meg a világ uralkodóját, Ázsia erős orozslányát, a királyok hatalmas királyát? Nyolez éve már, mióta a szentelen ellenség ujjong örömeben, mert az egyszer Ahrimán megtompítá a nagy király seregeinek fegyverét; — nyolez éve, hogy a fájdalmas kudarez megtorlásért orditoz, mint Hyreaniának éhes tigrise. Fölség! fegyvereid előtt semmi sines lehetlen, országok, népek állnak királyi pálczád alatt, mennyit a földnek bármelly hatalmasa alig bir előszámálni. Isten szereti, védi és segíti legerősb fejedelmeit, tehát győzelmet fog adni. Határozz háborut, felség, a hellenek ellen s te diadalmaskodni fogsz. Mi legcsekélyebb rabszolgáid, mindnyájan készek vagyunk érted, dicsőségedért küzdeni, s ha kell, fegyver vagy nyomor által meghalni. Kérelmem ez: mondd ki a háborut s vezess bennünket Athén ellen.

E szavak után Mardonius ismét leborult a földre, homlokával érinté azt, s aztán halkan felállva visszaállott helyére. Xerxes nyájasan fordítá egy pillanatra Mardonius felé lankadt szemeit, gyanítván, hogy az elmondott beszéd nem hatott kedvetlenül lelkére. E tekintet nem kerülé el a tanácskozássra egybehívott országnagyok figyelmét, s a háboru eszméjétől lelkesítve mindnyájan készek valának az előbb szólott értelme szerint nyilatkozni. Most azonban fölállott székéről Artaban, a király nagybátyja, tisztos ősz, de még karra és tanácsra legerőteljesb a széles birodalomban. Mély hódolattal meghajolva a király előtt, így kezdé:

— Nagy király! imádván tisztelt öcsém! hallgasd meg szavaimat. Mardoniusnak rá nézve jó okai lehetnek, hogy háborut javasoljon a görögök ellen, de nekem viszont helyes okaim vannak ezen tanácsot kárhozzatni, s azon szándokról téged lebeszélni. Mardonius harczi, ő újabb kitüntetést, hatalompályát s talán gazdagodást keres a háboruban, a hihető veszteségben pedig semmit sem kockáztat egyebet hitvány életénél, melly különben sem az övé, hanem a tiéd király, mindnyájunk uralkodójáé. Én azonban nem saját hiúságomnak akarok áldozni, nem enhasznomat keresem, hanem a birodalom erejét, hatalmát dicsőségét kívánom föntartani, a trónnak, királyomnak, kihez vérségi kötelek kapcsolnak, tekintélyét saját és családom vérével, sőt becsületemmel is megvásárolni kész vagyok. Én szívelem viselem Cyrus trónja dicsőségét, mert abban csekély személyem is osztozik, megaláztatása rám is homályt vet, mert maradékaink fognak itt ezután is végetlen időig uralkodni. Mardonius illy érdekviszonnyal nem dicsekedhetik. Mit árt neki a persa birodalom borus jövője, a királyi fény esorbája? — Ámde legyen, — tegyük föl, hogy Mardonius vagy akárki más meghódítandja göröghont, halomra ontja annak városait; kérдем, mit nyertünk azzal? Minő drága követ tüzött ő a nagy királyok koronájába? Egy tengereken túl eső szegény és parányi tartományt fogott meghódítani, melly kincsekkel nem tölti meg tárainkat, nem adhat még csak gazdag ajándékokat sem a királynak, ha csak a hódolatjelül adott földet és vizet gazdag ajándoknak nem tekintjük. Sőt inkább e távol eső tartomány igazgatása az ottani csend és rend föntartása, a kisértendő lázadások leküzdése több kincsébe kerülend a nagy birodalomnak, mint mennyit jelenleg fél Ásia kormányzása igényel. És ha — mi sokkal valószínűbb — a persa hadsereg ismét egy második marathoni meggyaláztatást lesz kénytelen szenvedni, — oh, akkor, fölség, jobban tudod, mint én: minő kisebbség leend e kétszeres visszaveretés eddig győzhetlen hírünknek, kétségbe nem vont hatalmunknak! Minél nagyobb sereg fog indulni Graecia ellen, s minél parányibb ennek nagysága: annál nagyobb lesz a rajtunk történt gyalázat, — mit ugyan ősz fejem soha se érjen meg, inkább még most, e perczben költözsem el nagy őseim után! Ott kirá-

lyok, számtalan királyok ellen vivandsz, mert mindegyik szabad polgár egy-egy király, kinek széles birodalma a szabadság. És e harc, ez óriási erő előtt eltompulnak a persa nyilak és dárdák, meglágyulnak a sisakok, vértek, páncélok és paizsok, ellankad méneid tűzgyorsasága s megbénul a halhatlan sereg vitézsége. Én, oh király, vérszátó látok előtted a Graecia elleni hadjáratban, s mivel az igaz szó szentebb [előttem még életemnél is: én háromszoros nemre szavazok.

Xerxes e beszéd alatt már régen átszegző tekintetét lövelt eszélyes rokonára. Eddig bádjadt szemei élénk tüzből kezdettek fényleni az öreg felé, s nyugtalan mozdulataival nyilván elárulá: mennyire nincs megelégedve nagybátyja óvatos tanácsával.

— Hah, kiálta a király éles hangon, töled, rokonomtól kell-e illyeket hallanom?! Kudarczról, meggyaláztatásról beszélsz? Mi lehet nagyobb kisebbség, mint eltérni azon sérlmet, mit a hellenektől szenvedtünk vala? — Azt kívánod talán, hogy Ásia meghajoljon a földnek olly parányi szöglete előtt, melyet mulató kertnek is kicsinylene a nagy Cyrus bármelyi utóda? Látszik, hogy elaggott lelkedben nincs már helye a kellő büszkeségnek s gyávaságod gyaláztatot akar hozni királyi fejemre is! Tehát tűrjünk el mindent e szemtelen rablónak, tűrjük el, hogy ők szabjanak törvényt nekünk, kik Ásia és Afrika fölött uralkodunk! — Szégyeld magadat, — valóban, hogy ha tisztességes korod s a rokonsági viszony nem oltalmazna, azon büntetést szabnám fejedre, hogy mig én győzelmes sereggel görög rabszolgáimat megtanítom a kellő engedelmességre: azalatt neked itt kellene maradni palotám asszonyai őrzésére, mert féltékenység inkább a nők közé rendel, mintsem a harcoss és bátor férfiak körébe.

E kemény szavak után mély csend következett. Senki sem mert e percben sem javalólag, sem roszalólag föllépni. A szünet alatt azonban a király némileg lecsöndesült az első felgerjedésből. Kevés idő múlva Artaban ismét fölkel s mélyen meghatott, remegő hangon így kezdé:

— Uram, parancsolóm, és rokonom! Hogy félnék és gyáva nem vagyok, azt megmutattam mind más alkalmakkor a küzdő sereg élén, mind pedig különösen most, midőn véleményemet olly leplezetlenül előadám, bár ez könnyen életembe kerülhet, szinte olly könnyen bizalmadat veszthetém el általa, mi drágább még életemnél is. Jó, fölség, határozz háborút, ha úgy akarod; — hatalmad van erre, s mi engedelmeskedni tartozunk. Azonban még egyet mondok. — Mardonius javalja a harcot, én kárhoztatom azt. Ő szerencsét jósol fegyverednek, én csak veszteséget látok előre. — Legyen! nekem is vannak gyermekcim, ellenfelemnek is. Adjuk oda mindketten legkedvesb birtokunkat — gyermekeinket, zálogul a had kimenetelére. Ha a vállalat sikerülni

fog: üssék el fejemet jobbkezemmel együtt, mint fölségárulónak s gyermekeimet is hasonló sors érje; ha pedig a hadjárat dugába dől s általa fényed meglesz homályosítva: akkor Mardonius és gyermekei lakoljanak a mondott bűntetéssel. — Ennyit akarék mondani ujólag; több szava nincs e tárgyban hű szolgáltnak.

E kebel mélyéről fakadó beszéd a meggyőződés és érdekeltség hangján röppenve el a tiszteletet gerjesztő ősz ajkairól, mélyen megilleté a királyt. Homloka redői lesimultak, szemei némi megilletődéssel fordulának Artabán felé, midőn ez meghajolva leült. Azonban a király nem szólott rokonához semmit, hanem a többi főemberekhez fordulva mondá:

— Kivánom, hogy szóljatok ti is.

Mindnyájan hallgattak. Mert bár a király háborura volt hangolva: de jól tudák, hogy a böles Artabán véleménye a tanácskozásokban ellensúlyozni szokta Xerxes akarátát. A főemberek tehát nem tudák, mellyiknek véleménye mellett nyilatkozzanak. Végre Artachaeas lépett ki a többiek köréből. Ő már hajlott életkoru volt s tanács- önállás- és bátorságra nézve Artabánhoz legközelebb álla.

— Nagy király, szóla Artachaeas, ne essék rám haragod, ha én is bátran s önállólag leplezem föl véleményemet. Oh király, nem azok leghűbb szolgálid, kik minden akaratodat föltédenül helyeslik, hanem kik odavetik, ha kell, életüket is, hogy a veszélytől visszatartóztassanak. Én, tehát, bár látom haragodat, melly fenséges rokonod ellen gerjedt, hű szolgálid akarok lenni, noha jól tudom, hogy csekély, tőled messze álló személyem még inkább ki van téve boszudnak. Én azonban nem tanácslok semmit: csak imádvá esdlek, óh fölség, ne menj a hellenek ellen. Ők igen messze, más világrészben, tengeren túl laknak s mi csak vad vitézségüket ismerjük. Dicső atyádnak Dáriusnak sikertelen hadjáta nem fekszik rajtad, felség, szégyenkép, mert e hadjáratot nem te intézted s mert a hellenek nem szomszédos nép, annyival inkább nem alattvalóid, s végre mert a mult évek szerencséji elfeledteték a csekély veszteséget, — a következő idő pedig még inkább elfeledtetendi azt. Hol van azon ország, király és nép, melly ne szenvedett volna — ha más okból nem, az elemek csapásai miatt, visszaveretést, veszteséget? Dicső atyád a Seythák ellen sem volt szerencsés: mégis azért ül-e bármi kis homály az istentől fölszentelt trón fölött? — Nem, oh nem fölség, tiszta, dicső sugárookban ragyog az: — ámde ha e hadjáratban szerencsétlenséget szenvednél — én legalább inkább most halljak meg; más különben én leszek az első, ki a fegyvert érted, dicsőségedért föl fogja övezni.

A két öregnek egymás után jött, s szivből forrott beszéde mély hatást

DÉLIBÁB.

tön a királyra, ki különben is szelid, kegyelemre hajló, sőt gyöngye lelkü volt. Herxes tehát nyájasan jobbát nyujtván Artabánnak, így szóla:

— Meggyőztetek. Legyen mellőzve a hadjárat, mert szükség, hogy a király, bár nála van az akarat hatalma, figyelembe vegye böles alattvalói tanácsát. És te, nemes rokon, ne csodáld fölgerjedésemet. Szivemen saját és a birodalom dicsősége fekszik. Azonban hirtelenkedésemet ifjabb korom és tapasztalatlanságom mentse ki, s úgy hiszem megbocsátasz, midőn bennem az ember megbánja azt, mit az uralkodó hibázott. Add tehát most kezedet kiengesztelődés jeléül, s a hadjárattal együtt legyen feledve az egész esemény.

Artabán e kegyteljes szavakra fölkelt ülőhelyéből, s könnyező szemekkel fogadá el a kinyujtott királyi jobbot, s aztán térdre ereszkedve egy csókot nyomott uralkodója kezére.

— Az én éveim már megszámitvák, szóla csaknem zokogó hangon az agg férfi, ámde te fölség és a nép meglátandják jövőben: mennyire igazságom volt, midőn e háborút eltávoztatni javasoltam.

A király fölállott trónjából, méltósággal magához emelé rokonát, s aztán öt rövid időre átölelve megfordult s benső teremeibe távezék. Artabán illendő távolságra követé őt, s nyomában a testőrök lépdeltek. A többi főemberek pedig, miután földig meghajoltak, távoznak a palotából...

(Folytatjuk.)

TÖRÖK BÁLINT.

HISTORIÁS ÉNEK.

ARANYJÁNOSTÓL.

„Fohászodik mostan
sok gyakor sirással
Asszonyfeleséged
az két szép fiával —“
Tinódi.

Izabella királyné Budában,
Azt se tudja, hová lesz buvában:
Két ellenség két felől szoritja,
Szívét a gond száz felől borítja.

Szól a bíró, nagy isten szavával,
Tizenharmad szék-ülő magával:
„Mire a nap még egyszer kisütne,
Német zászló lesz oda felítve.“

Összegyűjti budai tanácsot:
„Jó emberek, adjatok tanácsot:
Boldogasszony temploma keresztjén
Török zászló lengjen, vagy keresztjén?“

Titkos éjjel a kaput kinyitják,
Magyar urak ezt nem is gyantítják:
Török Bálint, György barát vezérek!
Kár alunni mostan a vezérnek.

Nem auzsik a barát, felébredt;
Török Bálint ruhát sem cserélhet:
Az ellenség, ki nyakra, ki főre,
Takarodik a várból előle.

Jár a barát postája, követje,
Szolimánhoz titkos üzenetje;
Maga Bálint csak morog, csak ünget:
„Ez is elád maholnap bennünket!”

Sárga lovát nyergelik atlaszra,
Ugy robog a budai piacra,
Nagy sokaság közibe úgy léptet:
„Halljátok ezt, ti budai népek!

„Áruló az, áruló a neve,
Verje meg a magyarok istene,
A ki Budát — gyilkolom a fattya! —
Kettő közül egynek is feladja.”

— „Áruló az, áruló a neve,
Verje meg a magyarok istene,
A ki Budát közülünk feladja,
Török Bálint szavát nem fogadja.”

Érkezik a vad pogány, sereggel:
György, a barát, összesug ezekkel;
Maga Bálint, ha szívből, ha színre,
A basának dolgozott kezére.

„Két ellenség a Duna két parton:
Kevés annak az én egy jó kardom:
Egyiket a másikkal — hiába!
A hogy lehet“ — gondolja magába.

Hétfő napon hajnal hasadáskor,
Veresebb az ég alja, mint másszor;
Hajnal előtt a Szentgyörgy terére
Vágtatott a magyarok vezére.

Ágaskodik jó lova magasra,
Kukorékol a csaták kakassa;
Hej! mit akar a Bálint ma reggel,
Török-magyar egyesült sereggel?

A mit akar, meg is teljesíti,
Hajnali szél zászlóját röpití,

Maga pedig kardját emelinti,
Török Bálint, jó vitéz, Enyingi.

Széles a víz a Duna árkában:
Ne menj neki, bolond cseh, vaktában!
Neki menne, ha partja se volna,
Vize helyén, pokol tüze folyna.

Fut a vezér maga is, vesztébe,
Beletört a gyalázat szívébe:
Szegény öreg! hogy ki nem húzhatta,
Futásában elvérzik miatta.

Török Bálint, jó vitéz, Enyingi!
Vitézséged ne mutasd nagyon ki,
Mert a pogány bizon megigenli,
Gonosz barát ellened ingerli.

Gonosz barát hitszegő tanácsa
Azt a vermet csak ássa, csak ássa,
Ki miatt lesz Budavár bukása,
Török Bálint hálóba jutása.

Győzedelmes ütközet elmulván,
Izeni a Szolimán nagy szultán:
„Fiam Bálint, magyarok vezére!
Jöszte hozzám ebédre, ma délre.

„Jöszte hozzám az ország nagyával,
Izabella királyné fiával:
Atyja után én vagyok az atyja,
Árvaságát meg sem is siratja.”

Gondolkozik a Bálint magában,
Nem lesz-e jobb, maradni Budában;
Mintha sugná, valami azt mondja:
Ne menj Bálint a török táborba!

Királyasszony ellenben azt mondja:
„Török Bálint, te segíts bajomba:
Gyermekemet nem adom barátnak,
Szívébe nincs érzelme apáknak.

„Neked adom, hűséges jobbágyom!
Neked is van két fiad Torbágyon:
Mintha egyik volna most öledbe,
Viseld gondját, úgy adom kezédbe.” —

Hosszas ebéd a török szultáné,
Hátra van még a fekete kávé;
Török Bálint tévova tekintget:
„Körülfogott a jancsár bennünket!” —

„Nézz ki fiam, gyenge kis apródom!
Látsz-e nagy port a budai úton?”
— „A szombati kapuja kitérve,
Ott megyen a sok török Budára.”

„Nézz ki megint, édes kis apródom!
Jaj, istenem, be szörnyen aggódom!”
— „Izabella királynét csalárdul
Költöztetik kifelé a várbul.”

„Harmadszor is nézz ki még, apródom;
Oh! hogy erről tenni már nincs módom...”
— „Boldogasszony tornya tetejében
Félhold ragyog, a kereszt helyében.” —

Jó paransa Szolimán szultánnak,
Paranesolja Verbóczy Istvánnak:
„Te fogsz lenni az ország bírója;
Török Bálint itt marad egy szóra.”

Paranesolja azután barátoknak:
„A csecsemőt vidd el az anyjának,
Te fogsz lenni ország kormányzója;
Török Bálint itt marad egy szóra.” —

„Hej! az a szó több-e, mint egy másik?
Minek jöttem én azért Mohácsig!
„Fiam Bálint, érvük el Eszéket:
Beesülettel haza küldlek téged.”

„Hej az a szó hosszu már egy hétig,
Hosszu nekem Budától, Eszékiig!
„Fiam Bálint, ne tüzelj, várd sorra:
Hadd megyünk le, ne tovább, Nándorra.”

„Nagy Szolimán! nagy a te hatalmad,
Nándor alól most tovább lecsalhat...”
„Kutya voltál, az maradsz, de vason:
Lánczot neki, hogy ne haraphasson!” —

Várja szegényt — beh mihaszna várja! —
Odahaza a szép két kis árva:
Minden reggel ki megy az utczára,
Édes atyját de mihaszna várja.

Várja szegényt szerelmes szép nője:
Ki-kiáll a magas könyöklőre;
Fehér képét eresztí karjára,
Ugy zokog, hogy még se' jön a párja.

Hét toronyak egy sötét zugában
Török Bálint üldögél magában;
Ifju korát a vénség megszánja,
Megérelí s a halál levágja.

A NÉP.

VAS GERESENTŐL.

1809.

Ugy fekszik ott az a Tihany a Balatonban, mintha a Bakony a vízbe tartaná a lábát, csakhogy ez már régen ott van, be is gyöpösödött, a hol fölverhette a fű; mert biz ott olyan keménye is akad, hogy a szikrát is a taplóba üthetnének.

Régi már a híre a tihanyi rének, s akkor is megvolt már, mikor ez a mi dolgunk kezdődött, s a tihanyi parton egy szűkes tanyában épen annyi helye maradt a révésznek, hogy ő maga leányával belefért a házba. Nem mondom, ha a leány feleség lett volna, hogy a falat kijebb nem tolná; mert van olyan asszony is elég, kinek

nem hogy a szájában férne meg a nyelve, de sőt a házkerítésen is tul ér; de így, a hogy mondám, az öreg révész leányával meglelte a helyét.

A konyhaajtó kitéogatott a vizre, s azon átul belátunk a tűzhelyig, mellyen egy háromlábú serpenyő alatt vigan durrogott a venyigeszál, s a lefödött serpenyőben sercegett a forró lé, mellybe bizonyosan halat dobált a szakácsné, mert a pikkelyek és halholyagok még azon nedvesen heverték a ház előtti gyöpön.

A tűzhely mellett állt a révész leánya, kitekint a tulsó partra talán, s a millyen nagyot néz az a két öreg szem, azt hinné az ember, hogy a tulsó parton is van tán egy bogrács azon tévedtek el. Olly mozdulatlan áll, mintha oda ásták volna, a két kar egybefonva, míg az arcz így elmélgatva is ollyan kipirulva, hogy valami fakó városi leánykának így nézése is orvosságkép lenne; szépnek pedig épen olly szép, mint mikor az ember szépségnek okáért, a millyen magának legjobban tetszenék, e l e g o n d o l e g y e t .

A tóban messziről látszik egy sötét pont; az a városi szem persze majd kapkodna a messzelátó után, de a szegény ember gyalog szemmel is meglátá a kompot, s a mint a menését egyik partról a másikhoz veti szemmel, — látja, hogy az Tihany felé evez.

Arra nézett a leány, talán tovább is azt nézné, de a gőz a serpenyőben összegyülekeztén, a fűdönnek rátett tálat bőfögtetni kezdé, — s erre a lány a halat megkeverte, mellynek az illata szétesapott a konyhán.

A ház előtt megvásott malomkö duezba illesztve megterítve állott, három tulipányos tányér szokott rendben osztozkodott meg a helyen, s egy szüknyaku kulaes bizonyosan csurdultig van borral, különben a szegen lógna, s nem szégyenkednék a tányérek közé.

A komp vitorlájában megfeküdt az alszél, — s az egész terével könnyen uszott Tihany oldalának.

A serpenyőt lehuza a lány a tüzről, — csak egy félszokról csapott feléje a meleg, s így a halnak megmaradt a leve, — a lány pedig kiállt várakozni.

Kék szemével benézett a vízközépre, ollyan váróra áll a képe, — szinte látszik rajt, ha még úgy is idább segíthetné a kompot, oda kiáltana: j ö j j e n e k k e l m e t e k ! Odább odább lépett, mint a kit tudtán kívül küld odább az indulatja — v á r n i ; maga sem hiszi, hogy lép a lába; keresztül futott ereiben a vér, mellynek a legmelegebb esőppje kiült orcájára, — most gyónja meg önmagának, minő kin a legény után várni, s ha most ott kapnád e gondolatnál, mikor az árulkodó vér is ott ül még az arczon? ne kérdezd meg, miért pirult úgy el? megéhezted a természet titkát? s gyönyörűséged az, hogy az a lány felelet helyett riva fakadjon?

A parthoz zökkent a komp, messziről hallik az öreg révész hangja, — öreg ember szájából érthetően van mondva, s a mit megmond, a többit nem is mondja, hogy hiszi, hanem teszi a megennivalót; mert az öreg nem azért szokott valamit megmondani, hogy arra visszafeleljenek; s a ki kötekedni merne vele, hátán vinné el az evező lapátnak a helyét.

A mint dirigálta, helyreállíták a kompot. A többi közöl kilobogott egy pörge kalap tolla, mellyet midőn meglátott a leány, mintha haza kiáltanak, visszafutott a serpenyőhöz, mellynek a fűdelét egy torkos macska régen karmolgatta.

Hadd szaladjon, — tudom megbánta, hogy a ház elejbe kiállt; de ha ki nem állt volna egy kicsit, azt is csak sajnálná.

Messze volt még a part, ninesen olly hosszú nyelv, melly a pletykájával idáig elérne, s ez nem ollyan virág, melly a maga lábán harmadik szomszédba szalad; az illyennek látásáért a szerető legények szivesen megmásszák a túskekerítést is.

Az öreg után ballagott a többi, — a mi czipelnivalója volt az öregnek, azt a tollas kalapu legény félvállon emelte, s mikor mindannyian a révész házhoz értek, egy torokkal az öregnek jó estét kívántak.

„Fogadj isten!“ válaszolt az öreg, lehuzódván a terített asztalhoz, a többi pedig körülbelől tizen, fiatalok, vének a gyöpre heveredtek.

Miska öcsénk — a tollas kalapos — tarisznyákat, szűröket beaggatott a konyhába, s ezen neszszel közelebb került a lányhoz, s míg az a serpenyőt lefödöten kézre fogta, hogy az asztalra kiviszi, egy „jó este“ után futtában is összenéztek egyszer.

Tudom könnyebb volna mondott szöbol egyetmást érteni, de minthogy a nyelve nehezebben fordul az illy embernek, a szó helyett látással beéri, s ha nem mondja, — látja.

„Fogjunk hozzá — szólt az öreg, körül nézván Miska és a leány után — együnk, míg melegeben érzük.“

Elhelyezkedett a három ember, az öreg tudnivaló elől, jobbról balról a lány és Miska, kiről annyi mondani valóm van még, hogy az fogadott fia volt az öregnek, csikós a somogyi oldalon, s ha ideje akadt, az öreggel egyszer egy hetiben átuljött a kompon.

Az öreg jó szemmel nézte a gyereket, . . . ha egy pár nap nem láthatta, vol már akkor küldözgetés: *izend meg, mikor jössz, . . . hiában ne várjak!* így beszélt az öreg, de a leány akkor is várt reá, mikor nem izente.

Minden falatjuknál átnéznek egymásra, mintha a levest egyik a másiknak tányérából meregetné; de ha jól vigyáznánk, azt is észrevennénk, hogy Miska egy izromban úgy átbámult, hogy a kanalával nem a tányérából, hanem az abroszon kotorárásztott, mit az öreg csakugy messziről sandított, — nem mondta, hogy látta, — nem is busult érte.

„Hinánk kelmeteket — szólt azon közben az öreg a közel heverészökhöz — de a hányan vagyunk, kóstolóra is kevés lenne ennyi!“

„Köszönjük a kelmed kínálását — feleltek vissza a gyöpről — van a tarisznyában.“

„Csakhogy áthozott bennünket révész bácsi — vágott közbe egy bajusztalan legény — mert ha kelmed odát nincs a komppal, ehetnénk most sótalan kenyeret; eddig kötélre szedtek volna bennünket a pandurok.“

„Az ám! — kiált ismét egy másik legény, — engem kötözött is ma reggel egy pandur, hanem neki szántam magam, s míg a madzagra veszett az esze, addig a lovak alá löktem, . . . futottam is a kompig, — most már akar szomjan-éhen kitarom a napot.“

„Nálatok is kirdette a pap, hogy a francia országunkba ront?“ kérdé rá az öreg.

„Hirdette ám — hisz az volt a legnagyobb szerencse — mert még a prédikáziót sem várta a szegény legény, hanem addig szoronkodott a sok vén asszony közt, hogy a tágásra érhetett. A pandurok az egyik faluvégen épen jöttek, mikor mi a má-

sikon kimentünk, — s talán a tisztelendő urat még benn is kapták a templomba; de hisz az maradhatott, papot úgy sem visznek katonának, sem a gazdag ember fiát; hanem a szegényét, ha elérik“ mondá egy szusszal az első.

„Most is a fülemben a hangja, mikor azt prédikálta ki a pap: hogy a francziák mindenünk föleszik.“

„Az urak pedig azt mondák, hogy igaz!“ tódá meg a másik.

„Hát azt nem mondta a tisztelendő ur — jegyzé meg az egyik beszélgető — hogy kiki fontolja meg a dolgot, s a magáét védelmezni menjen.

„„Jól van, jól — mondja a harmadik — a kinek van, védelmezze, . . . mit bánom én? nekem nincsen, az apámnak sem volt.

„Hát az enyimnek volt? vagy hogy nekem van-e? kérdezé most amaz.

„„De azt mond meg — rivalkodék az utolsó — nem vagyok én zsellér édes apámmal együtt, . . . mi?

„Tudom, tudom,“ szólt rá a kérdező.

„No ha tudod, — hát mit védelmezzek én? talán azt a rosztalacot, a mit beteg édes apám madzagon legeltet, hogy az őszig nőjön annyit esontra, a mennyire egy kis bilingerezett kukoriczán ráférjen a télire való zsiradék; — azt védelmezzem ugy-e? Hiszen ha észre vesszük, hogy Tihanyban a franczia, míg elérne mihozzánk, egy körömig úgy megesszük, hogy a francziának a szagát sem hagyjuk.“

„Jól van jól, — szólt ismét az első — de én mit szóljak? édes anyám vak létere télen nyáron csak abból keresgél, hogy a rokka talpát rugja; ha én nem vagyok kenyérkeresője, kivülem annyi ivadéka sincsen, hogy valamellyik koldulni vezesse; hát én mit védelmezzem a másót?“

„Mind igaz az, — ki tagadja — szólt valahára az is, a kihez a többi beszélt, . . . hát én nem-e hét árvának vagyok kenyérkeresője? — s utánam a legnagyobbik gyerek is akkora, hogy ugyan a többi közül legnagyobb kenyeret kér, meg is [eszi; de dolgosnak csak annyi, hogy a szekérré fölül, s ha a két ló huzni akar, csettegetni tud már; — s ha engem most katonának visznek, ki hallgattattja el azt a szörnyü sirást, a mit hét gyermek tesz?“

Lassankint egymásra bámult valamennyi, az öreg révész könyökére dölve egy helyre nézve piszkálgatott a villával, míg a heverészők közül később egy öregebb szőlamlott meg.

„Hát én mit beszéljek? — mondja panaszos hangjával, ennek a falábnak csak nem volt édes anyja az anyám, s ha szegény volt, kincset nem köthetett a nyakamba, de mikor születésemkor meghalt ép kéz-lábbal hagyott, — tettem, vettem velük a mit tudtam, meg is házasodtam, s alig voltunk két hónapig együtt, katonának foglaltak el az előljárók, — gyütt-ment vagyok, azt lármázták, csak az a rongyom van, a mit magamon viselek, — nesze fogd meg, el vele fegyver alá, minthogy el is vittek; mire haza kerültem, fiam ugyan volt egy tiz esztendő, de az egyik lábam a törököknél maradt: lábat aztán faragtam fából, fiam is megnőtt, most meg azt akarják elcipelni, de abból szent, hogy semmi sem lesz, készebb agyon verem ezzel a falábal, mintsem azt tudjam, hogy a szegény a helyett szenvedjen, a kinek anyja van, hogy nem is bírhat vele. Ha a koldus imádkozik jóttevőiért, sem kezét sem lábát nem adja, a szája pedig egy kurta imádságban úgy sem fájdul ám meg.

Elhallgatott az öreg, falábara az igazit rátette, s a többi félszemmel nézgette szegényt.

„Hát az urak fiát most nem kötözik meg?“ kezdé rá az egyik ismét.

„Azok nemes emberek ám — felelt rá a másik — azok egytől egyik fölállnak most, a mint mondják — insurgesek lesznek.“

„Hány meg hány akad most, a ki kinjában zsidóvá is lenne, ha a nemességet tagadhatná, csakhogy itthon maradhatna.“

„„„A szomszédunk az öregapja kardjából dohányvágót csinált, az is elesküdté magát, hogy soha sem volt nemes, és mikor a szomszédok rávallották, hogy a kardot az öreg apja még a háboruból hozta: arra azt hazudta, hogy mikor a katonák masiroztak, az öreg apja szénát vitt a katonák után, s az uton találta.

„„„„Az én szomszédom fia pedig — kezdé rá a falásas is — a mint szelét vette, hogy katonának kell felállni — pandurrá lett ijedtében, s az a pogány legistentele-nebb, — az ösmer minálunk minden szeget lyukat, . . . most is az hozta ránk a pandurokat, . . . úgy is volt kicsinálva a dolog, hogy a gazdák előre megdugták, azok a fiaikat hétszámra is most a pinezénél tartották; de a szegény hová fusson; hogy véletlenbe találják a szegény legényt, meg is várták, hogy az isten házába takarodjatok, ott akarták elállni az utat; ilyen pogány ám ez!

— Mi a neve? — kérdé most a révész.

„„„Törzsök Andrisnak vallotta eddig magát; de talán idővel a nemességgel ezt is eltagadja, ha a háboru soká tart.“““

Elhallgatott a szó, mindenik tovább tűnődött a maga baján, szemük egy irányba veszett, némelyik ültében a maga könyökén dülleszkedett, s nézett olyan keserveset, mint mikor az elkeseredett ember még az isten boszúját is fogát esikorgatva kéri.

Az alkonyodó nap összeszedé sugarait, s mintha még a szél is kifogyott volna a világból, egy galy nem mozdult meg a fákon, s a megszorodott emberek lelkén úgy megnehezedett a baj, hogy némelyik sóhajtani sem birt.

Hátuk mögött hasalt rongyos kék köpenyeg alatt egy alak, melly a gyöpön saját könyökeire támasztja borzas fejét, mellyet legeslegujabban az a szél fésült meg, melly a vizen kapta őket. Kalapja majd egy dobásnyira hevert tőle, mert aligha volt szándékában hamarjában köszöntgetni vele. Fekete szemei merőre kidagadtak, azt hinné ugyan az ember, hogy az előtte heverő hegedüt szemléli; hanem a mint fehér fogai egymáson csattognak, ott lehet az a hegedü; ha csak arra nem tudná használni, hogy k á r o m k o d j é k vele.

Az öreg révész busultában elfáradt az egyik könyökére, megfordul, hogy a másikon majd odább-odább busul; egyszerre látta meg a tálban a maradék halat, meg a cigányt, — oda kiált hozzá:

„Tanti!“

De a cigány fület sem mozdított, — azt gondolja, nem adná most száz forintért, ha nem ő volna épen az az ember, a kit azon a neven kergetnek katonának, hogy Tanti!

Mig itt méláz, két darab tehén kullogott elő a hegyoldalból, utánuk pedig egy jó kedvű esöngős bornyu fízánkolt. Örzse szakasztóval jött elibök a kedves állatoknak; de a bornyu előbb körül szökte a ház elejét, s a cigánynak kalapja valahogy a lába alá kerülvén, a levegőbe rugta.

„Lássán bornyu, lássán; megérem mig, hogy valami bakáncsosnak a hátán glédában is látlak;“ dörmögé a cigány, utána nyulva a kalapnak, melly majdnem az orra elé pottyant.

„Egy regimentbe lesztek akkor Tanti!‘ jegyzé meg a révész, bujában is elnevetve magát.

„Dejsz — gazdurám; nem komponálták ki azt a marsot, a mellyiken engem bakancsba huznának.“

„Hát a francziát ki fogja meg Tanti?‘ folytatá a révész.

„Elákárnak futni?‘ kérdezé a cigány.

„Dehogy akarnak, — mondja rá az öreg — inkább azok jöttek ide.“

„Azs irgalmát — pattant föl a cigány — mirt mondják hát azs emberek, hogy most ván a francia futás?‘

„Majd csak ezután lesz, — toldá meg az öreg — hanem előbb felét agyon kell ám verni.“

„Van-e azsoknál valami?‘

„Kinél ágyu, kinél puská! felele az öreg — de azt el kell tölök venni.“

„Csak beszilni tudna azs ember a nyelvin ánnák a francsiának, — egyitmását majd csak elcseserilnink!‘

„Nem cserélsz ott Tanti — riadt föl az öreg, — hanem ha jót akarsz, ütöd, a hol éred őket.“

„Soha se bántum én! azsok se bántuttak engim.“

„De azok ütnek ám!‘ biztatá az öreg.

„Hadd üssék azt, a ki uda megy; mit dugjá uda ázs úrát.“ okoskodék Tanti.

„Ha küldik; — a katona oda megy, a hová a generalis vezet; még te is lehetsz az.“

„Márádok én cigány; generalis olyan is lehet, — a ki hegedilni nem tud.“

„Nem sok bátorság van te benned Tanti.“

„Ki tudja!‘ felelé fektében a cigány.

„Ezt a maradék halat sem mernéd megenni.“

„Azsért is megeszem!‘ rugta föl magát Tanti, s a tál fenekéből vigan falatozott.

A tihanyi toronyból lehangzott az estéli harangszó, a vizfenékből kibujkálni látszó hold előmlött az arcokon, s míg az ifjak hanyatt fekvé nézték az eget, addig az elkeseredett apák fődetlen arcza imádkozva hajlott le a mellre, — talán a bajok terhét nem bírva már, vagy ha mindenütt van az isten, — a hol ennyi baj érte a legszegényebb embert, — azt hitték szegények, minek nézzenek föl a magasba, bizonyosan közöttük van itt most.

Az öreg nagy szuszt véve kelt föl az asztaltól; — mert bizon volt mit emelni azon a gondon, melly rá is nehezkedett.

Az öreg embert kifelé hívják a világból; jól tudta az öreg is, hogy mindene itt marad utánna, még a kenyérkeresője, az evező lapát is: de kettő volt, a mi még jobban erre, a világ felé huzta: Miska és a leány.

Bement az öreg a hajlékába; Őrzse utána vitte a mécsset, Miska pedig elgondolta, hogy az öreg nem hiába ment be annyi ember közöl, szinte bekisérte.

Az öreg az asztal mellé vette magát, — pipáját zsebre dugta, a mit rendesen akkor szokott tenni, mikor nem akart mesélni.

„Miska!‘ szólt az öreg ünnepies hangon, hogy a gyerek ennyiből is értsen már valamit.

„Hallom apám uram!‘ szólt a gyerek a szobaközépről, Őrzse pedig a kályha mellől várta a beszédet.

„De csak ne huzódjál messze — édes lányom — szólj ahhoz is — neked is beszélek! A lány előbbre jött, — érezvén olyant, mint mikor az ember a jótól is fél; s mikor az ilyen kis lány egy kérdő szóra szörnyü hamar megvallana mindent.

„Kedves gyerekeim — szólj az öreg — érzem én már, hogy ezt a világot nagyon zsölléreképen lakom“

Ezen szónál Örzse meg vala rikatva, s a mécs világánál, mint valami csillogó barátza folyta le magát a könyü mind a két orcáján.

„ Az ilyen megviselt ember, mint én, vajmi könnyen szakad — folytatá még odább — háborus világ is van, ki tudja merre vetődünk el, — de mivel most együtt vagyunk; leginkább pedig, hogy mig én köztetek vagyok; azt szeretném tudni, ha el kell is mennem a más világra, hogy egymástól hogyan maradunk el?“

„Ha eddig van, — szólj Miska a bámuló öregnek, . . . ha kelmed akarja, van Tihanyban elég pap, ne bucsuzzék kelmed, hanem Örsét adja nekem!“

Örzse nem mert a legényre nézni, könyüi ugyan pörgének alá, hanem ez az utolja még sem olyan keserü volt mint az eleje.

„Örzse leányom! — szólj az öreg, — magad vagy itt köztünk a lány, téged kérnek itten.“

„„Ugy kihegedilem a lakodalmat hugám — szólj bele a cigány, — hogy a fogas hal is kifekszik a partra!

„Szólj leányom! . . . rajtad áll a dolog;“ biztatá az apa.

„Sz én nem parancsolhatok kednek édes apám, — mondja Örzse — hogy adjon kelmed oda.“

„Hol az a hegedü; cigány? — derült fel az öreg — itt ma kézfogó van!“

NEMZETI SZINHÁZI ÜGYEK.

Gróf FESTETITS LEÓTÓL.

III.

(Vége.)

Operánk állása ez időben nem levén egészen kielégítő, ennek jobb karba állítására legelőbb is azon kísérletet tevők, miszerint igyekeztünk a nemzeti színház számára Hollósy Corneliát és Stégert visszanyerni. Ez nem sikerült: az első házassági frigye tartá vissza a nemzeti színpadtól, az utóbbit azon elszánt véghatározata, miszerint ő ide Pestre többé soha nem akar szerződni; a minél még többet nyomott az általa föltételezett követelések sulya, mellynek megfelelni színházunk pénztári állapotja nem képes. Azon szerződést, mellyet jelenleg a bécsi carinth kapui színházzal kötött, csupán a legfényesebben segélyezett színházak birhatják teljesíteni.

Más felé kellett tekintenünk.

Szüksége volt a színháznak két drámai, két coloratur sopranénekesnőre, kik közül egynek az első rangu, másnak a segéd szerepekre kelle alkalmaztatni; továbbá egy első és másodrangu altistánéra, két jó első ténorra, egy segédtenorra, két bariton, egy buffo és legalább is egy mélyhangra. E szakmányok közül egy sem nélkülözhető, mert mint

a drámai személyzetnél, úgy itt is minden jellemnek illy mértékben képviselve kell lenni, nem csak a szükséges egyhang és előadási tökély elérése czéljából, hanem a miatt is, hogy az operai tehetségekre sokkal érezhetőbb hatása szokott lenni idő és egészség változásnak, s a hol egy hirtelen elrekedés vagy betanulási lassuság az egész játékkrendet képes megváltoztatni, ott mindig készen kell lenni új kiegészítő játékkrenddel, s még így is elégszer megesik, hogy elmaradt opera helyét drámával kell betöltenünk. Ezenkívül azt is tekintetbe kell vennünk, hogy a közönségnek az opera változatos s a iránti igényeit csak az által lehet betöltenünk, ha teljes személyzet áll rendelkezésünkre, így érthetvén el csupán, hogy csaknem ugyanazon idő alatt, míg operaszemélyzetünk egy része a Hugonottákat tanulta be, egy másik abban nem foglalkozott rész a Rigolettóval készülhetett el.

Azonban mind azon intézkedések, mellyeket e tárgyban tettünk, még nem felelnek meg saját követeléseinknek. Ha olyan könnyen kaphatnánk jó énekeseket, mint jó tanácsadókat, ezóta bővében volnánk a jónak, így azonban még mindig hiányzik operánkból egy Hollósyra emlékeztető csalogány, hiányzik egy jó alténekesnő, s illy műértő közönség előtt, mint a mienk, örökké negyedrészt tehetségekkel nem léphetünk fel.

Ezt azért láttuk jónak elmondani, hogy jó barátainkat megkíméljük azon fáradságtól, hogy ezen dolgokat előttünk felfedezzék.

Operánk másik két tényezőjéről, az ének és zenekarokról azonban bátran el merjük mondani, hogy azok legjobban el levén látva a kellő öszhanghoz szükséges egyénnel bármely más operaházak karaival kiállják a versenyt, mire bizonyosságunk a közönség többszöri lelkesült tapsai, s a hol a nép tapsol a népnek, ott nincsenek *la queur*ök

Minél inkább iparkodánk a próbákban bizonyos rendet, az előadásokban változatosságot, a drámák és operák kiállításában korszerűséget, öszhangzást s nemzeti intézetünkhöz méltó diszt létre hozni, annál feltünőbbé lettek előttünk a jelmezek és díszítményekben látszó hiányok s érezhetőbbé egy jól organisált rendezőség szüksége.

E czélból a következő intézkedést tettük:

Egressy Gábort felkértük az operák s olly nemü drámák rendezésére, mellyek je l m e z e k k e l adatnak, Lászlót a népszínművek, Szentpéteryt az egyéb e két körbe nem tartozó drámák rendezésével bizván meg.

Szinte látjuk a mephistói gúnymosolyt néhány jóakarónk ajkán, s szinte halljuk azt az élczet, hogy mi e szerint új systemával gazdagítok a dramaturgia világát, felszotva a színműveket *frakkos*, *gubás* és *paszomántos* színművekre.

E kérdés — közelebről tekintve, — nem fog olly mulatságosnak tetszeni. Az intézetnek ez ideig nem kevés anyagi és szellemi kára volt a miatt, hogy a rendezőség tagjai a ruha tárt kellőleg nem ismervén, gyakran az egyik elrontotta azt, a mit a másik készített, vagy készítetett olly jelmezt, melly már meg volt, vagy használt ollyat, mellynél volt korszerűbb is.

Ez aprólékosnak látszó, de valóban igen nyomatékos gondot nézetünk szerint olly egyénre biznunk nem lehetett, ki nagy szerepekkel különben is el van foglalva, ellenben látva azt, hogy Egressy, egyike mind elméletileg, mind gyakorlatban legképzettebb színészeinknek, igen csekély fizetés mellett csak egy kis részét hordozza a rendezői kötelességeknek, holott erős vállalai nagyobb terhet is megbírnának, legczélszerűbbnek találtuk a rendezőség legtöbb mügondot és utánjárást igénylő részét rá

bizni, segédül Csepregi, eddigi ügyelőt rendelve mellé s bár mennyire tréfásnak tessék is ez állítás; mi nagy fontosságot helyezünk abban, hogy egy ahhoz értő egyén a ruhatárt studiuma tárgyává tegye.

A nevezett rendezők kötelességévé lőn téve az illető színműveket elolvasván, jelenetről jelenetre scénábatenni, jelmezekre és diszitményekre nézve a legkisebb részletekig tervet készíteni, s azt eként élénk terjesztetni, a midőn a kölcsönös értekezés utáni véghatározat bennünket illetvén, a darab a rendező felelőssége alatt színpadra kerül.

Az új eredeti drámabíráló válaszmány megalakulásáról már volt szerencsénk a tisztelt közönséget értesíteni.

MŰBÍRÁLATI ROVAT.

Jan. 19-én — „Romeo és Julia“

Az első s fő kellék Shakespeare dramainak értelmére az, hogy: az időre s éghajlatra ügyeljünk, mellyben személyei, legyenek azok a drama hősei, vagy mellékszemélyei működnek. Csak a természetismerő Shakespeare tudá azt jól, melly levegő legüdvösb emberfajai mindegyikének.

A tarka dévajság-, a repdeső öröm-, az elszánt szenvedély-, a kiforrott megszorított tettnek színhelye égszínü, napdus déli vidék, hol „az éj csak álmadozó nap, míg a szenvedő, mélyelmü, koholó Hamlet hazája csak hosszúéjeli s ködös föld lehet, borús ég alatt, hol „a nap csak álmadozó éj.“ —

Ugyanazon természetű öszhangra fogunk találni Shakspeare személyeiben a korra nézve is. —

A kors az éghajlatban lesz tehát a legtöbb s a legnyomatosb esemény motívja fölkeresendő, még akkor is, ha néha ellentétre akadni látszunk. —

A legnagyobb hatásu shakespeare-i jellem lesz tehát a mondottak után az, mellyben mind a kettő a kors éghajlat, a legnagyobb figyelemben részesültek a költő részéről. S illy jellemeke találunk Romeo és Juliában. —

E drama a középkorban, a forró, déli Olaszországban játszik, s ritkán történik benne valami, melly e két körülmény egyike vagy öszhangzólag mind kettőben ne találná végindokát.

A középkor szellemét három fővonással festhetnök:

a) az emberi kedély legbensőbb redőiben gyökerező vágyódás által egy jobb örökké tartó égi élvezetekkel telt élet után; a föld gyalgó, s csak mint ama túlvilágnak, előkészítő oskolája tekintetik.

Innét a szerzetesi élet iránti nagy vonzalom, mellynek tagjai már itt ez életben minden földiesség-, minden anyagisággal szakítottak, s egy túlvilági szellemi szabadság s isteni világosság transcendentális élvezeteinek előizét élvezék.

E szellemi szabadság s örök világosság utáni vágyódás növekszik, minél közelebb áll a földi zarándok égi ezéjja eléréséhez, mikép a szülőhelyéhez közeledő vándor megkettőzteti lépteit, minél közelebb ér vágyainak végpontjához.

Illy emberek álláspontja e világon túli lesz, valamint a halál legkisebbé sem

rettentheti őket, miután azt csak a föld és ég közti közvetlen közbenjárásnak s e szerint jóttevőjüknek tekintik.

Romeo és Julia ugyanezen állásponton vannak, mihelyt lényaik feltalálták egymást, mihelyt azokat így e világon túl lábáló szerelem összeolvasztotta.

Csak kölcsönös örökké tartó viszonyuk kötheti mindkettőjüket még e földhöz, s egyik a másik nélkül nem maradhatand meg itten.

Csak mivel még Romeoját életben tudja, keletkezhetnek Julia kebelében — minkeelőtte Lőrincz atyától az egyetlenegy mentő szer gyanánt neki adott altatól meginná, — olly aggasztó kétségszülte gondolatok, midőn így fakad ki:

„Lankadt borzalom fut végig minden ereimen, s csaknem jéggé fagy általa az élet melege.“ . . . Hátha nem leend hatása ezen italnak? A grófhoz fognak erővel adni? . . . De hát ha mérge ez? Ugy rettegek, hogy mérge! . . .

S csak Romeo képének földézésé, — mint legbiztosb bátorító eszköznek a csüggedés perceiben, — nevének háromszoros kiejtése adnak neki erőt, az üveg tartalmát kiüríteni, mellynél óhajthatóbbat Lőrincz atya nem adhatott volna neki, ha Romeo nem élne többé. —

Romeo ellenben óriási léptekkel, lélekszakadva siet magát a halál karjaiba vetni, mely a közte és kedves Juliája közt ennek vélt halála által támadt szakadást ki fogja és pedig örökre tölteni.“

b) A naivitás közép kort jellemző második és dramánk személyeivel legszorosabban összeillő fővonás.

Ezen állításra azt mondandják némelyek: „Milly képtelenség!“ hát Julia náiv character, nem pedig sentimentalis, nem pathoszi?

A naiv ember sajtálagos lényege a gondolkozási érzési egységben áll; e két szellemi tehetség még nincsen különválva a naiv embernél.

A gondolkozás, a mélyebb megfontolás még nincs kifejlődve nála önálló erővel, uelly által érzéseinek urává lehetne. — Az érzése fokon álló embernek valódi életereje.

Ebből magyarázható csak, hogy mind Julia, mind Romeo érzéseiben szakadatlanul el levén merülve, egyszer sem juthattak helyzetük- és annak megismerésére, mi bajukon olly könnyen segíthetett volna, magokat szüléiknek fölfedezvén. Mindkét szülék részéről birunk több olly nyilatkozattal, mellyeknél fogva hajlandók valának a kibékülésre, sőt Julia atyja minden tartózkodás nélkül dicséri Romeot. — Paris maga kibékülést tanácsol. — Csak Romeo és Julia részéről nem lehetett naiv kedélyüknél fogva a körülmények illy anyagi mélyebb megfontolását várni. — A jellem ugyanazon naivitásánál fogva látjuk továbbá Paris grófot, Julia atyja előtt, mint kérőt, szabad ég alatt az utca közepén.

Ez a mai világban az illem és ildom ellen lenne, s Julia atyja, ez a gazdag tekintélyes gróf, leendő veje eljárását egészen rendén találja. — Paris gróf „fiatal, gazdag, nagy tekintélyü, a herceggel rokon, finom nevelésü, nemlovagi tulajdonságok nélkül, egy tiszteletre méltó ur, kinek nevét semmi folt nem homályosítja;“ — szóval egy vő, minél jobbat az öreg Capulet nem ohajthatott. — De ő is a naivitás tiszta alapján állott, mint a dráma egyéb személyei, kik a mi ugynevezett „illedelemünkről“, melly, ha szorososan vesszük, épen az ellenkezője annak, minck mi tartjuk, — mit sem tudtak.

Az illedelem, nem egyéb, mint minden természetességtől megfosztott magun-

kon kívüli megmerevült erkölcsiség, úgy szinte a sentimentalitás és pathos, nem mint a naivitás, az emberi kebelben honoló s annak nem csekély erkölcsi diszét képező érzés, hanem inkább a természeti érzések két különböző irányra mesterkélten eltévedése.

Julia jellemében sem az egyik, sem a másíkról nem lehet szó, s a fiatal színésznő, ki e nehéz szerepben ezuttal először lépett föl, ezt helyesen szem előtt látszott tartani, naiv álláspontját, sem sentimentalis, pityergő nyöszörgés, sem pathosi kitörések által nem tévesztvén el, a kissé erőlyesb emphasist nem szeretjük mindjárt pathosnak nevezni, mert ez annyit tenne, mint a bensőségre vezető melegséget előlni akarni.

Verona városát, a dráma színhelyét, egy valódi pátriárkai élet bélyegzi, s ez a középkornak jellemző harmadik fővonása. Ezt mutatja az uralkodó herezeg benső családi szerkezete, valamint a többieké is. A visszavonás itt nem polgári, hanem inkább családi.

Az éghajlatot, melly alatt drámánk személyei élnek, tekintetbe vevén, látjuk bennök a forró déli Olaszország lakosait: emberek, kikben hazájok örökké derült ege sebesen keringő vért és olly tobzódó hevet szül, melly már Thybalt s a két öreg gyűlölségökben kifakadt, de csak későbbben a szerelemben nyilvánítja egész hatalmát.

Még egy mesteri oldalát említjük a nagy britt költő jellemei festésében; azon hatásos modort, melylyel drámáiban az emberi öntudat phasisait előttünk kifejti, egész nemzetek- vagy egyes személyekben.

Milly nagy változáson ment Julia át lelkében, míg ő, ki első megjelenésekor, szépsége daczára, visszavonultságából anyja által fölriasztatván, rossz kedvével csaknem elidegenit.

„Mi baj? — Ki hivat engemet?“ (szól mérgelődve) Később pedig Romeo szerelmétől elragadtatva, milly költői nyelven fejezi ki érzéseit:

„Sztetlen az én nyájasságom, és szerelmem határtalan mély, mint a tengernek özőne. Minél többet adok, annál több marad, mindkettő végtelen.“ Julia, ki anyja kérdéseire sem felelt örömet, s a fukarkodó, ki nem akart adni semmit, a roskedvű, ki szemeinek boldogító fényét is megtagadta tőlünk, az isteni szerelem phasisában költővé lesz; az egész természet kifejlődik előtte, mert a szerelem őt az anyatermészettel, a szerelmesek e legkedveltebb titoknokával nemcsak megismerteti, hanem szavakat is ad neki benső életét festő érzéseit költői képekben kifejezhetni.

— U —

TARKA KÉPEK.

* * Színházban találkoztam egy falusi ismerősömmel, ki az nap este érkezett s első dolga az volt, hogy rögtön a színházba jőjön. Soha sem volt még Pesten.

Darab végeztével belefogóztam, mondván, hogy haza kísérem, ha neki is úgy tetszik.

— Jaj öcsém messze lakom én, irtóztató messze, még elkap valaki az úton!
ha magadba jössz vissza.

— Ugyan hol van szállva?

— Arra! valahol, a griffbe!

— Arra? valahol? a griffbe? Sz az itt van a színház mellett.

— Hol? — Itt a tőszomszédban ni!

— Ejnye hordom a lelke lámpásos ficzkója, hogy megréfált! A mint kilépek a griff kapuján, megszólíték egyet, hogy vezessen el a színházba s az a kópé felvitt a Rókus kórházig, — onnan levezetett a gyöngytyúk utcán, — keresztül kasul a Sándor-utcán, — a muzeum mellett, — ki az országútra, úgy jutott velem a nemzeti színházhoz: még adtam neki egy tizest, a miért annyit fáradt velem.

— Persze, mert ha megmondta volna, hogy csak hármát lépjen uram bátyám balra, s ott leli a színházat, akkor nem adott volna neki tizest.

Hugli. Te Stuczli, jobb szemed van, mint nekem. Mond meg nekem: a színházi genius a függönyön a szájához tartja-e azt a trombitát, vagy a füléhez?

Stuczli. A biz a füléhez tartja.

Hugli. De hát mért tartja oda? Azért-e hogy jobban halljon? vagy azért, hogy épen ne halljon?

That is the question!

BUDAPESTI HIREK.

** Milyen szép előmenetelt kezd tenni fővárosunkban a fényezés, ahhoz érdekes statisztikai adat lesz az, miszerint egyetlen virágáros nyolcezer forint áru bái művirágot hozott e napokban Pestre. Hogy mind el fogja-e adni? arról már nem felelünk.

** Ira Aldrige, néger művész fővárosunkat is meg fogja látogatni. Nagy szerencséje, hogy szerencsen, így a critica nem igen bajlódhatik vele, előre tudva, hogy szerencsén mosdat.

** Egy szerkesztő előfizetési iveket küldve szét, négyet közülök a postáról visszazakap, ilyen laconicus hátiratokkal:

M. P. úr innen elment,

H. kaszinó széllyel ment,

L. S. firma össszement,

N. kisasszony férhez ment.

Illyen versek is születnek. Megjegyzendő, hogy mind a négy levél az ország különböző részeiből tért meg.

** A színházi álarczos bálók egyikében Szén és Erkel leghiresebb két shakjászónk egy shakpartiet fog rendezni, eleven alakokkal. Érdekes lesz tudni, hogy ugrik keresztül a ló két paraszton? Mulatság tekintetéből mi gambit partiera szavazunk. Fogadhatunk collegáink valamelyikével ha tetszik száz darab — nem aranyba, — hanem versbe. Legalább így remispartie lesz belőle, mert kérdés marad, hogy nem az vesztett-e, a ki nyert?

** Vas Gereben „Falusi esték“ czim alatt népszerű könyvtárt szándékozik megindítani. Szép sikert jósolunk e vállalatnak.

** Tisztelt vidéki barátink láthatják, hogy mi nem irunk a pesti bálokról nekik, tegyék meg azt a viszonzsívességet, hogy ők se irjanak az övékről nekünk; türjük a mit szenvedtünk, panaszkodás nélkül.

** Megjelent s minden könyvárusnál kapható: a „Punch“ humoristicus gyűjtemény tehetségdus fiatal írónk Beöthy Lászlótól, ugy szinte a „Szikszói enyhlapok“ is elhagyták már a sajtót. Mind két műről többet is fognak még mondani, a mit most hely és idő szüke miatt nem tehetünk.

** Jövő hó 5-kén fog tartatni a nemzeti színházban a pesti gyermekkórház javára rendezett álarcztalán bál. Alkalmunk leend meggyőződni róla, hogy álarcz nélkül jobban lehet vigadni. Egyébiránt álarczos bálokról beszélve, nem hallgathatjuk el azon tévedést, miszerint némelly ember azt hiszi, hogy ha álarczos bálba megy, tulajdon képét otthon feledheti.

** A budai hegyeken virágoznak a cseresznye fák. Csak meg ne bánják.

** Örömmel tudatjuk tisztelt olvasóinkkal, miszerint báró Eötvös József ígérését birjuk, hogy lapjainkat becses munkálataival rövid időn gazdagítandja.

** Farsang utolsó hetfőjén nagyszerű álarczos vialom fog a színházban a nyugdíj intézet javára rendeztetni, mellynek érdekes programmjából előlegesen csak annyit említünk meg, hogy az alkalommal az összes személyzetből alakítandó nagyszerű allegorai diszmenet fog tartatni. — De már ebből eszünk — mondaná az X-i polgármester.

** A Szilágyi Sándor által szerkesztett „Nők könyve“ nem sokára elhagyandja a sajtót, leendő kárptólásul a nagyenyedi album II. kötetére előfizetőknek; ugy szinte a Korányi Victor által szerkesztett Losonczy album előfizetői is még a jövő nyárig kárptólásban részesülendnek. Mindkét vállalat irányában az időszaki sajtó olly eljárást követett, melly nem hasonlótlan egy megkötözött ember veréséhez, ki magát védelmezni képtelen, s melly azon felyül az általános irodalmi hitel emelésére is kártékonyan hatott. Ha valahol, illy ügyekben szükséges egymás iránt jó akarattal lennünk s figyelmeztetnünk a közönséget, hogy gyakran a hallgatásban rejlik az ügyszeretet.

— Khayll Antal bécsi zongora-művész városunkban a téli hónapok alatt — több jeles műkedvelő közremunkálásával néhány hangversenyt rendezend. Előre is felhívjuk a dus képzettségű művész estélyeire a közönség figyelmét.

SZERKESZTŐI ÉRTESETÉS.

Tisztelt előfizetőink közül legtöbbektől azon óhajtság közöltetvén velünk, miszerint a lapunk mellett megjelent műlapot inkább kívánják postán helyükbe küldetni, mint könyvárusi uton hosszasan utána járni, e kívánatot általános rendszabályul veszszük, s a kérdéses műlapot a mai lap mellett postai uton küldjük széllyel.

FELELŐS SZERKESZTŐ

TOLNAI GRÓF FESTETITS LEÓ.

PEST, 1853.

EMICH GÜSZTÁV KÖNYVNYOMDÁJA.

uri-

DELIBAB

 Lapunk mai számával küldjük szét a Balaton-Füredi értesítést.

16

ELŐFIZETÉSI HIRDETMÉNY

A

DÉLIBÁB, NEMZETI SZINHÁZI LAP

April — Juniusi. évnegyedes folyamára.

Megjelen e lap minden vasárnap, két sűrűn nyomtatott iven, finom velinpapíron, szépművészeti, irodalmi és társaséleti tartalommal, havonként két műmelléklettel, mellyek közül egy párisi legszébb divatkép.

Előfizetési feltételek. Pesten házhozhordással évnegyedre 3 f. p. vidékre postán küldve 3 f. 48 k. p.

Előfizethetni Pesten a szerkesztő- és kiadóhivatalban (granátos és sarkantyú utcák szeglete) és Emich G. könyvkereskedésében; vidéken minden cs. k. postahivatalnál.

Azón cs. k. posta-hivatalok, mellyek tíz példányt gyűjtöttek, attól tiszteletpéldányt nyerendnek.

Uj előfizetőinknek az ígért rendes műmellékleteken felül
1.) azon pompás mülappal, melly Dalmából egy jelenetet ábrázol;
2.) a végrendelet aczélmetszetü jelenetével; 3.) az arab hölgy jellemképével s a francia császárnő aczélba metszett arczképével kedveskedendünk.

Pest, 1852. Mart. 6-kán.

a DÉLIBÁB nemzeti színházlapp szerkesztősége.

ELŐFIZETÉSI FELHIVÁS

A

SZÉPIRODALMI LAPOK

april-juniusi folyamára.

Midőn az első évnegyed fogytán új előfizetést nyitunk, azon kellemes helyzetben érezzük magunkat, hogy már nem csupán **ígéretekkel** léphetünk fel, hanem **tényekre** is hivatkozhatunk.

Visszatekintve néhány havi működésünkre, a közönségnek irányunkban tapasztalt figyelmében s lapunknak az irodalomban is észrevehető hatásában, fiatal vállalatunkra nézve nem csekély igazolást s buzdítást látunk. Mind hang, mind tartalom által az olvasó közönség magasabb igényeivel találkozni volt törekvésünk.

Megkezdett pályánk folytatása a t. cz. közönség további pártoló részvételétől függ. Irányunk változatlan marad. A jobb erők összegyűjtése által izlésteljes és tartalmas változatosság leendő ezentul is főgondunk, mi sem akadályozand, hogy a hang, mellyen szólunk, nehézkességtől folyvást ment legyen s könnyed modorban szóljon valódi **érdekes** tárgyakról. Azon örvendetes verseny, melly a szépirodalmi téren fölmerül, csak növelni fogja buzgalmunkat.

A „**Szépirodalmi Lapok**“ ezentul is hetenként **kétszer** fognak megjelenni, **külcsin** tekintében kedvező változtatással, de úgy, hogy az eddigi tömörség és formatam csorbulást ne szenvedjen. Az előfizetési díj az eddigi maradván, **olcsósági** előnyünk is megmarad.

Azonban egy, több oldalról, különösen a **hölgy-közönség** részéről nyilvánított ohajtásnak is eleget akarván tenni, van szerencsénk jelenteni, mikép úgy intézkedtünk, hogy **april hónaptól kezdve havonként két aczélmetszetű finom párisi divatképet** adhassunk melléketül.

Ennélfogva a jövő évnegyedre **két-rendbeli** előfizetést nyitunk u. m.

Divatképek nélkül: helyben **2 ft. 40 kr.**; postán **3 ft. 10 kr.** p. p.

Divatképekkel: „ **3 ft. 20 kr.** „ **4 ft. — kr.** p. p.

Eddigi **féléves** előfizetőink, ha **divatképeket** ohajtanak, — **ft. 50 krt** pótlólag beküldeni méltóztassanak.

Előfizethetni minden cs. k. postahivatalnál.

Emich Gusztáv

kiadó.

Pákh Albert

szerkesztő.

Ápoljuk forrón a hazai irodalmat s ez által legbiztosabban nemzetiségünket!

ELŐFIZETÉSI FELHÍVÁS

AZ ÚJ MAGYAR MUZEUM

HARMADIK ÉVI FOLYAMÁRA.

JANUAR—DECEMBER. 1853.

TUDOMÁNYOK ÉS MŰVÉSZETEK TÁRA

egszersmind a magyar akademia több tud. társulat

HIVATALOS KÖZLÖNYE.

Kiadják az akademia több tagjai. — Felelős szerkesztő **TOLDY FERENC.**

Itt az idő, hogy a magyar, fölödülve halottas dermedtébol, helyzete világos felfogásán alapult módjairól gondoskodják a nemzeti föltámadásnak. E módok mai nap nem lehetnek egyebek, mint a melyek azon erkölcsi becs és tartalom megőrzése- s nevelésére vezethetnek, miknek nemzetünk annyi idegen elem közepett díszszel s hatalommal megmaradását eddig is köszönhette.

A **MAGYAR MUZEUM** működése ismeretesebb a közönség előtt, semhogy azt ujabban is fölemlegetni szükséges volna. Mutatta azt eddig a növekedő részvét, melyet törekvésünk irányában a t. olvasó közönség tanusított. Az egyes rovatok tartalmasságát és érdekét növelni, a közönség iránti legszorosabb tartozásnak tekintettük.

Folyóiratunk jövő évben is jelen alakját megtartandja. Az ivatek számát a lehetőségig nevelni fogjuk. Beltartalmát illetőleg mindent elkövetünk, hogy a t. közönség megelégedését megnyerhessük; mit annál könnyebben hiszünk elérhetőnek, miután dolgozó társaink száma több jelesebb íróval megsaporodott.

Előfizetési feltételek: Megjelenik a „Magyar Muzeum” h a v o n k i n t, minden havi füzet 7—8 tömött nyomtatású ivate igen díszes kiállításban foglaland magában. Az előfizetés, az egész évi folyamra (12 füzetre) csak 6 ft, p o s t á n k ü l d v e 7 ft. 30 kr pengő pénzben.

A t. cz. gyűjtő urak, (kiknek 8 után egy tiszteletpéldánnyal szolgálók) kéretnek az aláírók neve- s lakásával az előfizetési összegnek alólírotthoz minél előbb (január folytában) beküldésére.

Pest, Január 8. 1853.

Emich Gusztáv.

(A „Magyar Muzeum” kiadó hivatala, uri-utca 8. szám, első emelet.)

Pesten, 1853. Emich Gusztáv könyvnyomdája.